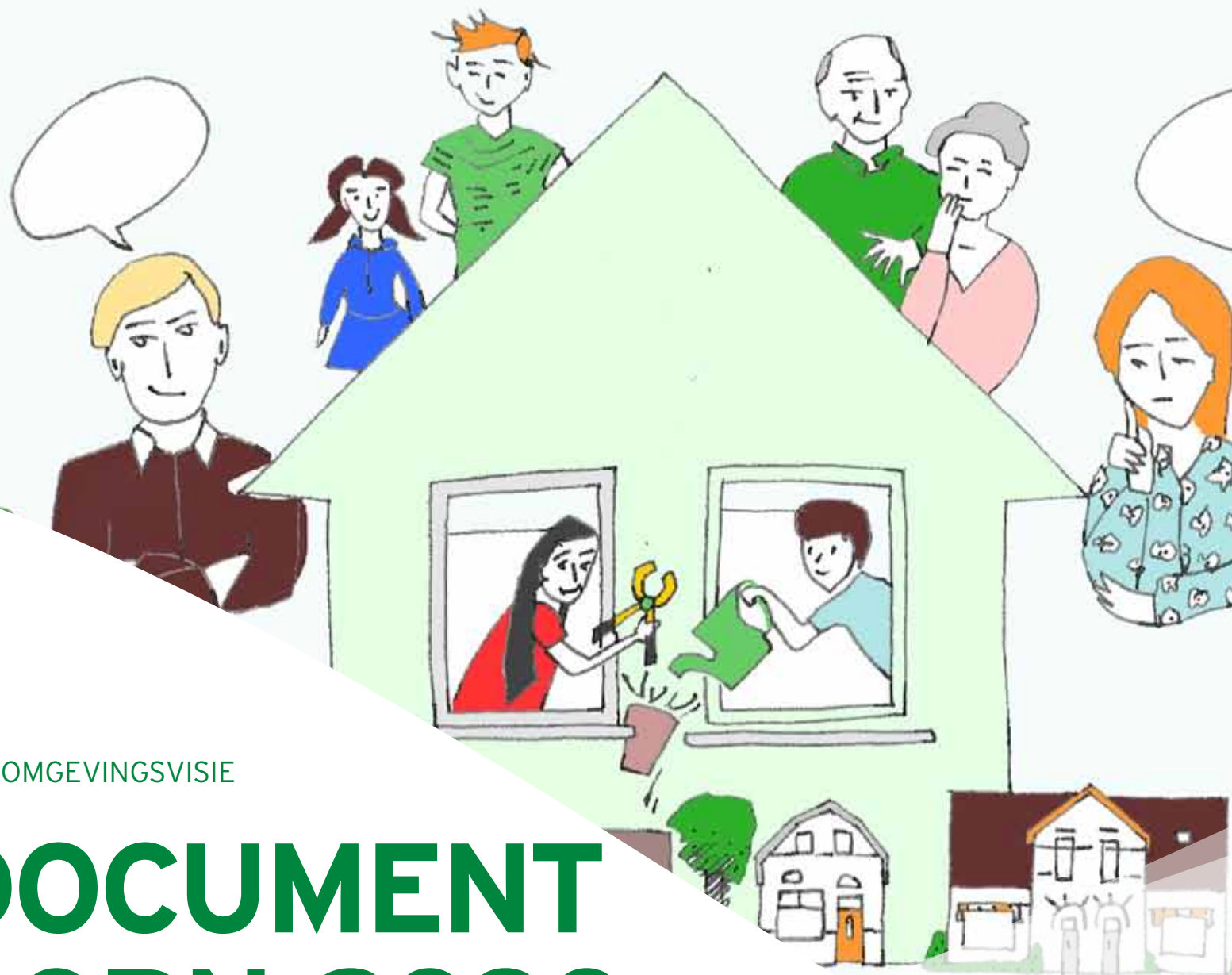

concept
ontwerp

PROGRAMMA VAN EISEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

KOERSDOCUMENT APELDOORN 2030

ONTWERP OKTOBER 2019

Werksessie met raadsleden

VOORWOORD

Geachte leden van de raad,

Apeldoorn was tot laat in de 19e eeuw een dorp, maar in de 20e eeuw hebben we een enorme groei doorgemaakt. Inmiddels is onze gemeente de elfde van Nederland. Een centraal gelegen, comfortabele en veilige gemeente - een stad en dorpen waar het goed wonen is, in het hart van de Veluwe. Dit aantrekkelijke woonklimaat gaat samen met een veelzijdige economie. Apeldoorn is een belangrijke banenmotor voor Gelderland. Het is ook een vestigingsplaats die steeds meer ontdekt wordt door gezinnen en nieuwe bewoners uit andere delen van Nederland. En ook toeristen weten ons te vinden: we maken onderdeel uit van het best bezochte nationale landschap van Nederland - de Veluwe - en we hebben drie grote attracties in de nationale top.

Kortom, een stad die in grote lijnen op orde lijkt. Toch zijn we zeker nog niet klaar voor de toekomst. We staan voor nieuwe opgaven. Hoe bieden we ruimte aan duurzame groei van wonen en werken? Wat kunnen we doen om de leefbaarheid in de wijken en dorpen te versterken? Hoe houden we ons fraaie landschap op orde? Welke stappen kunnen we zetten om de binnenstad te versterken? En tot slot: hoe maken we tegelijkertijd stad en dorp klaar voor een klimaatneutrale en circulaire toekomst?

Deze opgaven vragen om een effectieve samenwerking met inwoners en maatschappelijke partners. Maar bovenal: om een overheid die durft los te laten als dat nodig is. Die de rode loper uitlegt voor ideeën en plannen die bijdragen aan deze opgaven. Die de regels zó opstelt dat deze plannen ook echt mogelijk worden gemaakt.

Om daar te komen, hebben we een nieuwe visie nodig: een Omgevingsvisie die de ambities van Apeldoorn integraal beschrijft en richting geeft aan ons handelen en investeren. De afgelopen anderhalf jaar hebben we met u, het college en bewoners van Apeldoorn de eerste stappen gezet om te komen tot die visie. Dit koersdocument laat zien wat we tot nu toe bereikt hebben en welke stappen we nu moeten zetten in dit proces.

Met dit koersdocument vragen we u om aan te geven aan welke eisen de nieuwe Omgevingsvisie moet voldoen. Welke vorm zou de Omgevingsvisie moeten krijgen? Welke opgaven vragen om een antwoord in de Omgevingsvisie? Hoe gaan we het proces organiseren? En wat betekent dat voor de wijze waarop u wilt sturen? Met uw antwoord gaan we het komende jaar aan de slag. Dat doen we - opnieuw - samen met u en de bewoners en organisaties van Apeldoorn en omliggende dorpen.

Wethouder Jeroen Joon
Ruimtelijke Ordening, Economie en Grondzaken

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1: Inleiding	..	
1.1. Doel van het koersdocument	..	
1.2. Processchema	..	
1.3. Wettelijk kader omgevingsvisie	..	paginanummering invullen
Hoofdstuk 2: Uitgangspunten	..	
2.1. Uitgangspunten: inhoud, vorm en proces	..	
Hoofdstuk 3: Inhoud	..	
3.1. Integraal in plaats van sectoraal	..	
3.2. Het rad van de leefomgeving	..	
3.3. Wat voor gemeente willen we zijn?	..	
3.4. Sturende principes voor de uitwerking	..	
3.5. Opgaven voor Apeldoorn	..	
3.6. Doorkijk naar ontwerp-omgevingsvisie	..	
 Bijlage: Thema's voor de leefomgeving Apeldoorn 2030	 ..	

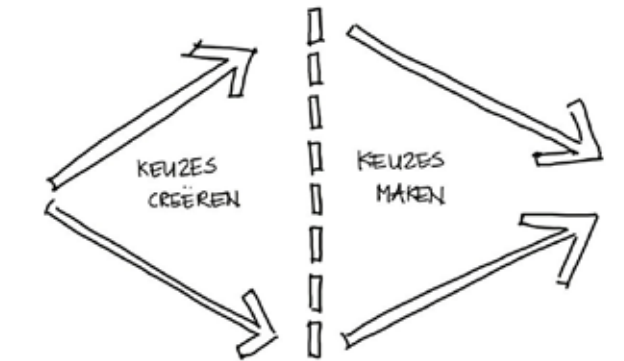
HOOFDSTUK 1: INLEIDING

In de afgelopen periode zijn we met Apeldoorn om de tafel gegaan om te praten over de Omgevingsvisie. Na vele gesprekken met inwoners, betrokken partijen, experts, ambtenaren, het college van B&W en raadsleden leveren we nu een eerste document: een koersdocument. Dit document wijst een richting bij het ontwerpen van de Omgevingsvisie.

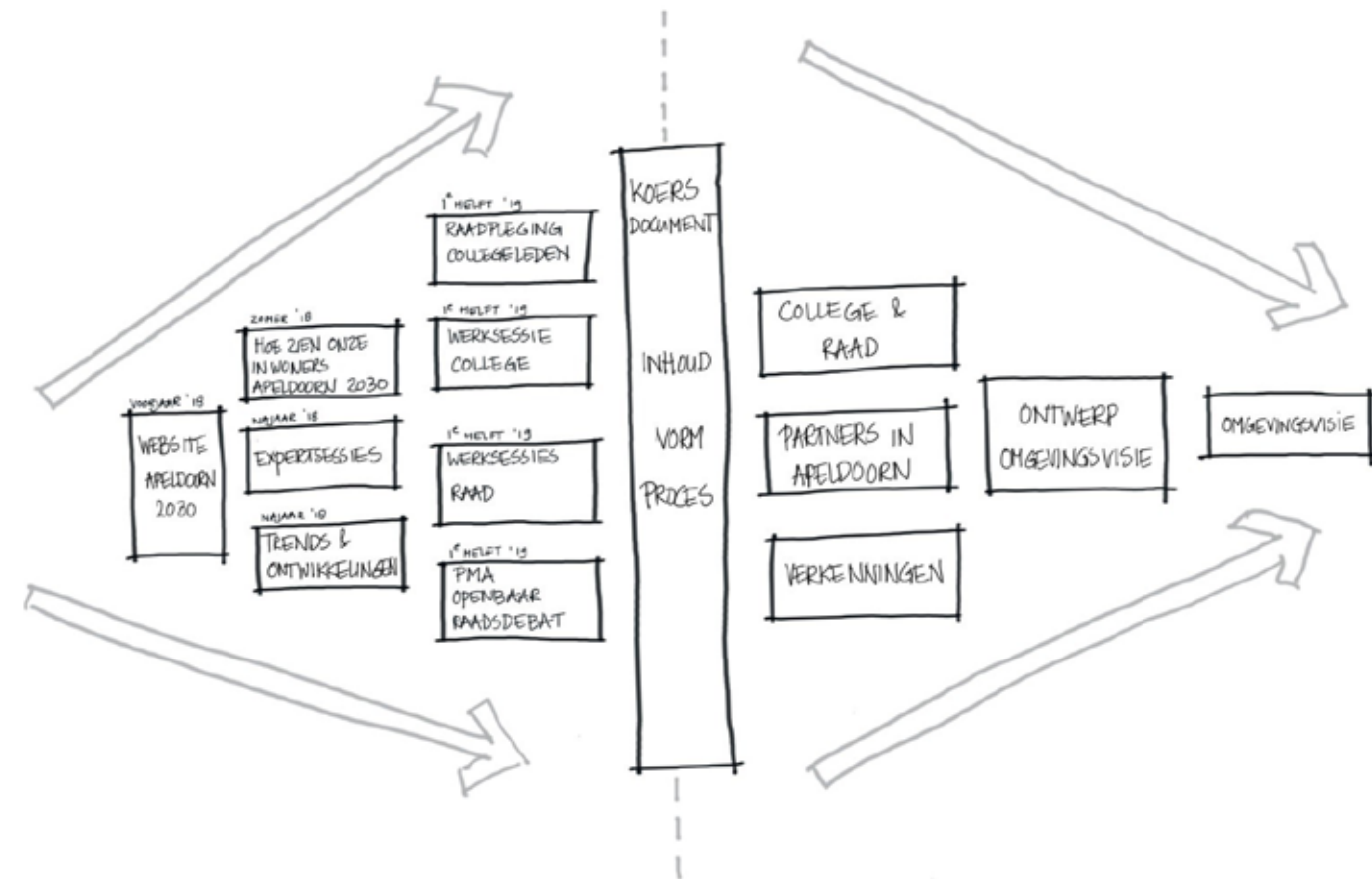
1.1. Doel van het koersdocument

Het koersdocument vormt het kader voor onze Omgevingsvisie: het is een programma van eisen waarin staat waar de Omgevingsvisie aan moet voldoen. Het koers-document gaat in op inhoud, vorm en proces van de op te stellen Omgevingsvisie.

Dit koersdocument wordt vastgesteld door de raad, maar is nog geen planfiguur in de zin van de Omgevingswet. De raad toetst te zijner tijd of het college een Omgevingsvisie heeft gemaakt die voldoet aan de sturende principes uit dit koersdocument. Na vaststelling van dit koersdocument gaat het college aan de slag met de Omgevingsvisie. De uiteindelijke Omgevingsvisie wordt eind 2020 vastgesteld door de gemeenteraad, vóór de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021.

Als het koersdocument is vastgesteld, worden de opgenomen principes uitgewerkt. Uiteindelijk leidt dit tot een Omgevingsvisie. In het processchema hiernaast geven we het proces in zijn geheel weer.

1.2. Processchema

Dit koersdocument kan worden gezien als een 'tussenstand'. We kijken terug op de inspanningen van het afgelopen jaar en we vatten samen - in hoofdstuk 3 - welke sturende principes er worden meegegeven voor de Omgevingsvisie Apeldoorn 2030. In feite heeft het proces tot nu toe in het kader gestaan van keuzes creëren (divergeren). Met dit koersdocument maken we de stap naar het keuzes maken (convergeren). Het is een kantelpunt in het totale proces.

INTERMEZZO

TOEKOMSTVERHALEN

Door Anja Straathof

Samen dromen: Apeldoorn in 2030

Op expeditie met de gemeente

De tijd dat gemeenteambtenaren complete notities schrijven vanachter hun bureau is voorbij. De gemeente Apeldoorn ontwikkelt plannen voor het jaar 2030 en verder. Inwoners worden daarbij actief betrokken en in mei gingen tientallen Apeldoorners een dagdeel mee met een toekomstexpeditie.

APeldoorn - Een klassieke personenbus uit 1963 staat klaar op het Zwitsal-terrein, om ons naar drie verschillende locaties te brengen. Het gezelschap bestaat uit jong, ouder en er tussenin. Ieder heeft een eigen reden om mee te gaan. <naam> is geïnteresseerd in duurzaamheid, scholieren <naam> en <naam> zien dit als een uitgelezen kans om ideeën op te doen voor een profielwerkstuk. En alle twaalf zijn we gewoon nieuwsgierig en willen we meepraten over de toekomst van onze stad.

In Hoenderloo staat 'leefbaarheid' van het platteland centraal: de vergrijzing, de dure huizen die onbereikbaar zijn voor eigen inwoners en het belang van openbaar vervoer in kleinere kernen. Eigenlijk willen we alles behouden: jongeren en ouderen, traditie en vooruitgang. Totdat er ineens een vergaand plan klinkt: "Er moet gratis openbaar ver-

voer komen van dorp naar stad. Dan ben je vlot en milieuvriendelijk in een grotere kern en bij het treinstation."

Geen kernreactor

De bus brengt ons verder en bij de Cantharel staat 'duurzaamheid' op het menu. Hoe voorzien inwoners en bedrijven in 2030 in hun energiebehoefte? Een kernreactor? Dat is een gemakzuchtige optie, die geen oplossing is.

AL BIJ HET INSTAPPEN VAN DE BUS IS ER EEN SCHOOLREISJESGEVOEL

"Met kleinere huizen en besparen", klinkt het. "Een flink zonnepark dan of een serie windturbines?", wordt geopperd. Maar de groep is het er snel over eens: Apeldoorn moet vooral de 'stad in het groen' blijven. "Wees dus voorzichtig met al die eenvormigheid", lijkt het devies.

Klein Papendal

Onze laatste stop blijkt een onbekende parel: de FSG Academy is de Apeldoornse sportcampus, gevestigd in de oude gebouwen van Weg-

ner. "Klein Papendal voor toekomstige sporttoppers". Een prima plek om na te denken over gezond leven anno 2030. Weer duikt het belang van groen op. <naam> pleit voor een rollatorvriendelijke stad, met gemengde bewoning. Waar kinderen en volwassenen samen werken in de buurttuin, waar buurtbewoners oog hebben voor elkaar, waar de deeleconomie veilig tiert.

Benieuwd naar het vervolg? Kijk voor meer informatie en inspiratie op www.apeldoorn2030.nl

In de aanloop naar dit koersdocument hebben we toekomstgesprekken gehouden met de inwoners van Apeldoorn. Dit heeft een rijke oogst opgeleverd. De gesprekken laten zien wat Apeldoorners belangrijk vinden voor de toekomst.

In de Toekomstverhalen beschrijven inwoners het DNA van Apeldoorn. Dit is ons startpunt op weg naar de toekomst:

- Apeldoorners vinden omzien naar elkaar belangrijk, net als zorgdragen voor jezelf, voor de ander en voor de omgeving.
- Apeldoorners bekommen zich om het eigen karakter van hun gemeente: de natuur, het vele groen, de openheid van de ruimte, de dorpen met elk hun eigen sfeer en identiteit, het gemoedelijke stadscentrum, het wooncomfort voor gezinnen en ouderen.

1.3. Wettelijk kader omgevingsvisie

De huidige en toekomstige ontwikkelingen in de leefomgeving vragen om een wetgeving die goed aansluit op de vele veranderingen. De Omgevingswet bundelt en moderniseert in één wet alle wetten voor de leefomgeving. Daarmee brengt deze wet samenhang.

De wet heeft twee maatschappelijke doelen:

1. Het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit.
2. Het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving om er maatschappelijke behoeften mee te vervullen.

De Omgevingswet geeft duidelijke richtlijnen voor het opstellen van de Omgevingsvisie.

De gemeentelijke Omgevingsvisie:

- is een verplicht instrument vanuit de Omgevingswet.
- wordt door de gemeenteraad vastgesteld.
- moet betrekking hebben op het gehele gemeentelijk grondgebied.
- verwoordt wat de integrale gemeentelijke doelen zijn in het fysieke domein.
- geeft een beschrijving van de huidige toestand van de fysieke leefomgeving: ondergrond, water, voedsel en landbouw, natuurlijke hulpbronnen, natuur en landschap, gezondheid en veiligheid, gebouwde omgeving, energievoorziening, economische ontwikkeling, defensie

en nationale veiligheid, cultuur en erfgoed, bereikbaarheid en voorzieningen.

- wordt door gemeente en inwoners samen opgesteld.
- is alleen bindend voor de gemeente.
- moet digitaal raadpleegbaar zijn (DSO).
- is vormvrij op proces, vorm en inhoud.
- heeft geen einddatum.

KADER OMGEVINGSWET - OMGEVINGSVISIE - OMGEVINGSPROGRAMMA'S - OMGEVINGSPLAN

De Omgevingsvisie vormt het fundament onder het gemeentelijk omgevingsbeleid: de programma's, het omgevingsplan en de omgevingsvergunningen die op grond hiervan worden verstrekt. De Omgevingsvisie vormt de kapstok voor de later op te stellen programma's die gericht zijn op uitvoering van het beleid uit de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie gaat over de lange termijn, de programma's gaan over de korte termijn.

De wetgever maakt dus een scherper onderscheid tussen het 'wat' in de Omgevingsvisie en het 'hoe' in de programma's. Dit onderstreept het belang van de Omgevingsvisie voor de raad: het is in feite de opdracht die de raad aan het college geeft met betrekking tot de fysieke leefomgeving. Het Omgevingsplan zorgt vervolgens voor de juridische borging van de Omgevingsvisie en voor de programma's. Het wordt door de gemeenteraad vastgesteld.

Werksessie met raadsleden

HOOFDSTUK 2: UITGANGSPUNTEN

De Omgevingsvisie van Apeldoorn vervangt de structuurvisie 'Buitenstad: Apeldoorn biedt ruimte'. Voor het opstellen van deze nieuwe visie stelt de Omgevingswet een aantal eisen (zie ook 1.3). Tegelijk krijgt de gemeente veel vrijheid. Om de eerste kaders te schetsen, hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd.

2.1. Uitgangspunten: inhoud, vorm en proces

In de afgelopen maanden is veel opgehaald, zowel uit wetteksten als uit gesprekken met inwoners, externen, beleidsmakers, bestuurders en raad. Dat heeft geresulteerd in uitgangspunten die van belang zijn voor de Omgevingsvisie. Deze uitgangspunten vormen de randvoorwaarden bij het opstellen van de visie. In het schema **de volgende pagina** vatten we de uitgangspunten samen.

GEADVISEERDE UITGANGSPUNTEN

Inhoud

De gemeente...

- laat zien welke trends en ontwikkelingen op Apeldoorn afkomen.
- laat zien welke kwaliteiten we belangrijk vinden en hoe we die willen borgen.
- laat zien wat voor gemeente we willen zijn, welke prioriteiten we stellen, welke doelen we willen bereiken, en hoe we dat willen doen.
- gaat uit van integrale doelen en brengt de beleidsthema's samen.
- heeft oog voor het omgevingsbeleid van rijk, provincie en regio.
- laat zien welke positie Apeldoorn inneemt op regionale en landelijke schaal.
- richt de Omgevingsvisie niet alleen op de gehele gemeente, maar ook specifiek op gebieden en stadsdelen.

De Omgevingsvisie...

- is de leidraad voor investeringen in de stad, gekoppeld aan het grond- en vastgoedbeleid van de gemeente.
- heeft als tijdshorizon 2040.
- is de basis voor het kostenverhaal en de verevening.

Proces

De gemeente...

- maakt de Omgevingsvisie samen met inwoners, partners, bedrijven en maatschappelijke partijen, waarbij we onderscheid maken tussen de schaal van de gemeente en een gebied of wijk.
- voert de Omgevingsvisie uit samen met inwoners en partners, bedrijven en maatschappelijke partijen.
- faciliteert initiatieven zo goed en zo snel mogelijk.
- maakt zo nodig regels om het publieke belang goed te borgen.
- inspireert en geeft ruimte om mee te bouwen aan de doelen uit de Omgevingsvisie.
- actualiseert de Omgevingsvisie als dat nodig is.

Vorm

De Omgevingsvisie...

- heeft juridisch de juiste vorm.
- is te uploaden in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- heeft een duidelijke structuur en is daardoor makkelijk doorzoekbaar.
- is goed leesbaar voor diverse doelgroepen (inwoners, ondernemers, politici).
- is aantrekkelijk, beeldend en inspirerend vormgegeven met toekomstbeelden en kaarten.
- is bij herziening makkelijk aanpasbaar.
- moet snel een duidelijke boodschap kunnen tonen.
- is te gebruiken bij presentaties over de visie van Apeldoorn.
- is (eenvoudig) digitaal te raadplegen en makkelijk uit te wisselen.

TOEKOMSTSCENARIO'S

In vier scenario's schetst het Planbureau voor de Leefomgeving de toekomst van Nederland.

De toekomst laat zich niet voorspellen. Toch kunnen we als (lokale) overheid op grond van trendontwikkelingen wel anticiperen op de toekomst.

Op rijksniveau heeft het Planbureau recent vier scenario's ontwikkeld voor Nederland 2049. Deze scenario's helpen ons om in het 'nu' beslissingen te nemen over strategische sturing. Deze studie hebben we in een aantal werksessies gebruikt om met college en raad het gesprek te voeren over de vraag wat voor gemeente we willen zijn.

In **Groenrijk**: draait alles om de groene energietransitie en het halen van persoonlijke klimaatpunten. Is er een betere leefkwa-

liteit en minder keuzevrijheid. Nabijheid, knooppuntontwikkeling, fietsen en lopen centraal.

In **Bubbelstad**: is de samenleving gefragmenteerd, zijn netwerkknoten belangrijker dan centra, is digitaal belangrijker dan fysiek. Markt- en lifestylecollectieven zijn leidend.

In **Beursplein**: zijn prestatie, succes en zelfredzaamheid belangrijk, is er veel mobiliteit en keuzemogelijkheid en bestaan grote sociaaleconomische verschillen.

In **Eigenwijk**: vormt de eigen wijk het centrum van het dagelijks leven, zijn de mensen onderdeel van een gemeenschap, zijn zelf maken en actief bewegen de norm. Er bestaan grote regionale verschillen. Bovenregionale afstemming is lastig.

HOOFDSTUK 3: INHOUD

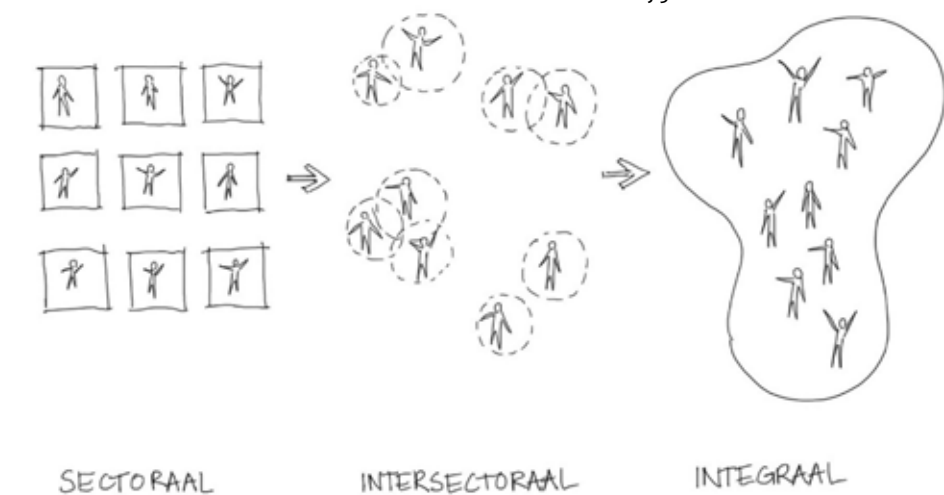
De nieuwe Omgevingsvisie moet integrale oplossingen bieden voor het Apeldoorn van de toekomst.

De kernvraag is natuurlijk waar we naartoe willen. Daarvoor hebben we eerst in kaart gebracht welke thema's er allemaal spelen als het gaat om de leefomgeving. Vervolgens hebben we gekeken wat onze ambitie met Apeldoorn is. Van daaruit hebben we sturende principes vastgelegd voor het opstellen van de Omgevingsvisie en een aantal kernopgaven geformuleerd.

3.1. Integraal in plaats van sectoraal

De Omgevingswet heeft integraliteit als doel. Voor de toekomst van Apeldoorn is het de grote uitdaging om thema's (zoals inclusiviteit of circulariteit) te verbinden met ruimtelijke opgaven, en zo met integrale oplossingen te komen. De ruimte om ons heen is schaars, ook in Apeldoorn.

- Door sectorale opgaven met elkaar te verbinden, kunnen we betere keuzes maken. Het Planbureau voor de Leefomgeving verwoordt dat als volgt: 'Zo [door integraliteit] kan voorkomen worden dat het landschap van de toekomst de mogelijk ongewenste optelsom is van uiteenlopende sectorale ruimteclaims en ruimtelijke ingrepen.'

- Het totale ruimtebeslag van alle opgaven is zo groot dat het nodig is om slimme verbindingen te leggen en keuzes te maken. Integrale oplossingen kunnen ruimte en efficiëntie opleveren.
 - De integrale opgaven kunnen per gebied verschillen. Er zijn integrale opgaven die spelen in elk deel van de gemeente, maar er zijn ook integrale opgaven die op een bepaalde wijk of juist op het buitengebied van toepassing zijn. Hiervoor is maatwerk nodig. Als we kiezen voor een gebiedsgerichte Omgevingsvisie, zullen we de integrale opgaven in zo'n gebied nauwkeurig moeten beschrijven.
- In de Omgevingsvisie zullen we een integrale afweging moeten maken. Het is nodig om ruimteclaims in samenhang te bekijken, wat kan betekenen dat niet alle claims een plek kunnen krijgen.

Werkssessie met raadsleden

>>

3.2. Het rad van de leefomgeving

Met de nieuwe Omgevingsvisie wil Apeldoorn integrale oplossingen voor de fysieke stad ontwikkelen. De eerste stap is het in kaart brengen van onze opgaven.

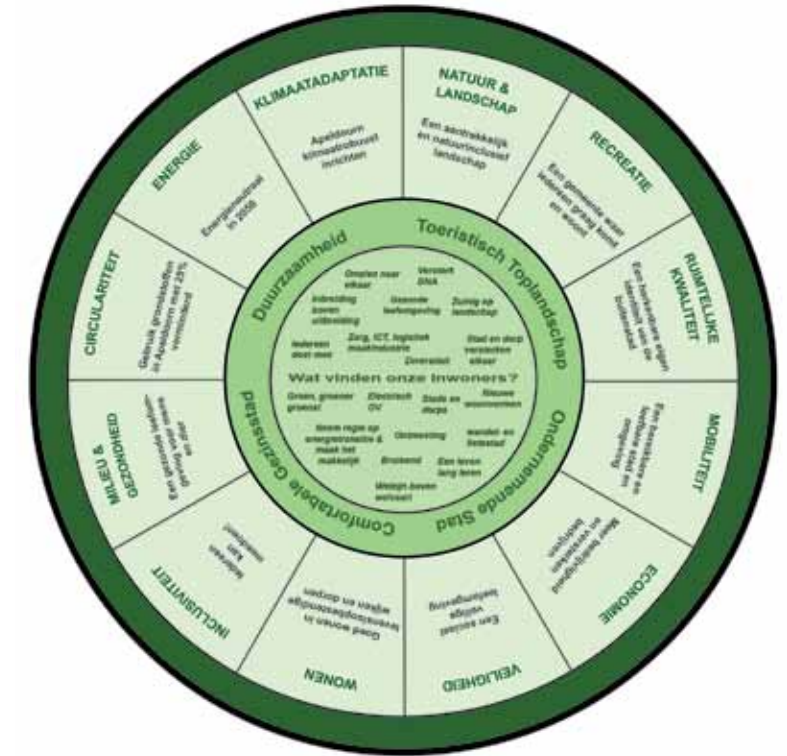
Tijdens de participatie hebben inwoners hun visie gegeven op de toekomst van de gemeente. Ook experts hebben hun mening gedeeld - en trends, ontwikkeling en beleid zijn in kaart gebracht. Als je deze zaken samenvoegt en analyseert, ontstaat er overzicht.

We hebben alle input thematisch bijeengebracht in één figuur. In dit 'Rad van de Leefomgeving voor Apeldoorn' zijn de thema's opgenomen die voor Apeldoorn spelen in de fysieke leefomgeving. De thema's worden uitgebreid uitgewerkt in de bijlage 'Notitie Thema's voor de leefomgeving Apeldoorn 2030'. In deze bijlage is over elk thema een factsheet samengesteld met de oogst van het inventarisatieproces.

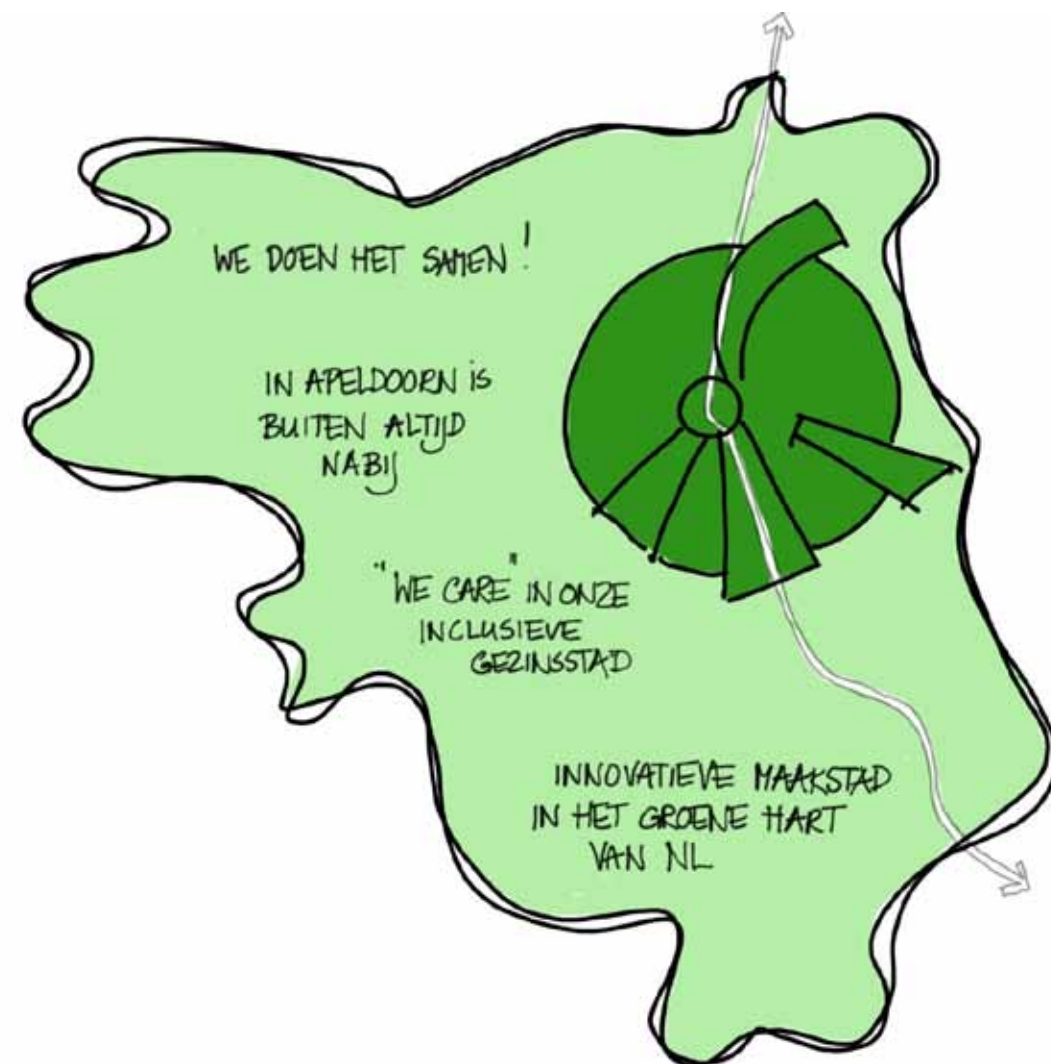
- In het rad staan de belangrijkste opgaven voor de leef-omgeving, gebaseerd op:
- de ideeën die inwoners ons hebben meegegeven (in het hart van de figuur de opbrengst van de Toekomstverhalen).
 - de vier (ruimtelijk-relevante) strategische thema's die we als gemeente hebben (in de ring rond het hart).
 - de hoofdopgaven per thema (in de buitenste ring).

Als je alle thema's bekijkt, vallen twee zaken op:

- Inwoners en beleidsmakers zien onze groene hoogwaardige kwaliteit als een ruimtelijk fundament waar we als gemeente verder op moeten en willen bouwen.
- Inwoners en beleidsmakers zien ook dat onze gemeente zich onderscheidt door een hoogwaardige leefkwaliteit, met veel oog voor elkaar in een hechte sociale gemeenschap.

Het Apeldoornse Rad van de Leefomgeving

>>

3.3 Wat voor gemeente willen we zijn?

Apeldoorn is een gemeente met vele gezichten: 1) de binnenstad, maar ook 2) de wijken en dorpen, 3) de bedrijventerreinen, maar ook 4) het buitengebied met Veluwe en het agrarische gebied. Die vier gebieden vragen elk om hun eigen gebiedsaanpak. Tegelijk kijken we in de Omgevingsvisie ook naar de gemeente als geheel. We willen antwoord geven op de vraag: 'Wat voor gemeente willen we zijn?' Welke keuzes gaan we maken en met welke ambitie werken we vervolgens aan de opgave voor deze vier onderscheiden gebieden (zie ook 3.5)?

In het voorjaar en de zomer hebben we met college en raad gediscussieerd over deze vraag, zodat we in dit koersdocument een aanzet konden geven voor onze ambitie voor de toekomst. We hebben die discussie gevoerd aan de hand van de vier toekomstscenario's van het Planbureau voor de Leefomgeving. Welke van deze scenario's sluiten aan bij de Apeldoornse opgaven? Op 11 juli jl. was er een levendig raadsdebat over de politieke visies van de raadsfracties aan de hand van verschillende toekomststellingen. Die discussie gaf een eerste antwoord op de vraag wat voor gemeente we willen zijn.

In de gesprekken over dit thema zien we soms verschillen, maar vaak ook overeenkomsten. Ondanks politieke tegenstellingen zijn er wel degelijk rode draden te halen uit het debat en de individuele pitches van de raadsfracties. Voor alle betrokkenen lijkt het allerbelangrijkste dat we positieve zaken zoals het veel gehoorde

'gemeenschapsgevoel' moeten behouden. De mix tussen stadse voorzieningen en dorpse verbondenheid is een kenmerk dat we moeten koesteren. Een tweede kenmerk dat iedereen belangrijk vindt, is het groene karakter van Apeldoorn. Een van de raadsleden vat dit als volgt samen: 'Apeldoorn is een stad met ruimte en rust, een stad met groen altijd in het achterhoofd.'

Over deze onderwerpen zijn college en raad eensgezind in hun ambitie. We willen een 'top'-gemeente zijn die leefbaarheid, sociale cohesie en groen hoog in het vaandel heeft. Deze ambitie beschouwen we dan ook als het fundament bij de verdere ontwikkeling van onze economie en ruimtelijke groei. Kort gezegd:

'IN APELDOORN IS BUITEN
ALTIJD NABIJ,

"WE CARE" IN ONZE
INCLUSIEVE GEZINSSTAD,

EEN INNOVATIEVE MAAKSTAD
IN HET GROENE HART VAN NL'

>>

3.4 Sturende principes voor de uitwerking

Deze paragraaf bundelt alle input tot een aantal sturende principes voor de uitwerking van de Omgevingsvisie. Het gaat hier vooral om de oogst van het gesprek over 'Wat voor gemeente willen we zijn?' De principes geven richting aan de inhoud van de Omgevingsvisie en de wijze van werken voor het vervolgproces.

Als basis geldt:

Algemeen

- De Omgevingsvisie spreekt zich uit over doelstellingen die we in Apeldoorn in 2030 willen behalen, maar kent een horizon die veel verder reikt dan 2030. De doelstellingen voor 2030 anticiperen op de gewenste ontwikkeling voor de verdere toekomst.
- We werken de thematische opgaven voor de toekomst van Apeldoorn (zie 3.2) gebiedsgericht en integraal uit.
- De Omgevingsvisie geeft heldere sturing waar dat gewenst is, maar laat ook ruimte voor veranderingen. De visie spreekt zich stevig uit over het 'wat' maar geeft ruimte in het 'hoe': de manier waarop de doelstellingen voor 2030 bereikt worden. Conform de huidige planeringspraktijk bij structuurvisies houden we de actualisatiebehoefte op eens in de 8 á 10 jaar.
- De Omgevingsvisie vormt de basis voor langdurige investeringen en voor ons grond- en vastgoedbeleid.
- We zetten als 'slimme stad' de toepassingen

van slimme technologie maximaal in om onze stad verder te ontwikkelen.

We bundelen de sturende principes samen in de vier hoofdprincipes (zie blz 17).

We doen het samen!

- We doen het samen! Dat betekent dat we bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie onze partners, inwoners en ondernemers betrekken. Bij de uitvoering van de Omgevingsvisie - bij de fysieke ontwikkeling van Apeldoorn dus - ligt de rode loper uit voor nieuwe initiatieven. Belangrijke opgaven pakken we gezamenlijk op met de markt.

IN APELDOORN IS BUITEN ALTIJD NABIJ!

Groen en ruimte

- Buiten is altijd nabij in de groenste stad van Nederland.
- Kwalitatieve groei: de ontwikkeling van de stad gaat gepaard met hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.
- De menselijke maat staat centraal: voorzieningen dichtbij, kleinschalig, sociale cohesie, ontmoeting.
- Efficiënt ruimtegebruik en functionele eenvoudigheid als uitgangspunt.

Duurzaam

- Zo snel mogelijk voldoen aan de klimaatopgave.
- We ondersteunen, stimuleren én reguleren

bedrijven en inwoners in de transitie naar energieneutraal.

- We vertalen duurzaam vervoer ook naar de ruimte, door (waar mogelijk) asfalt te minimaliseren en groen te faciliteren.

"WE CARE" IN ONZE INCLUSIEVE GEZINSSTAD

Leefbaarheid

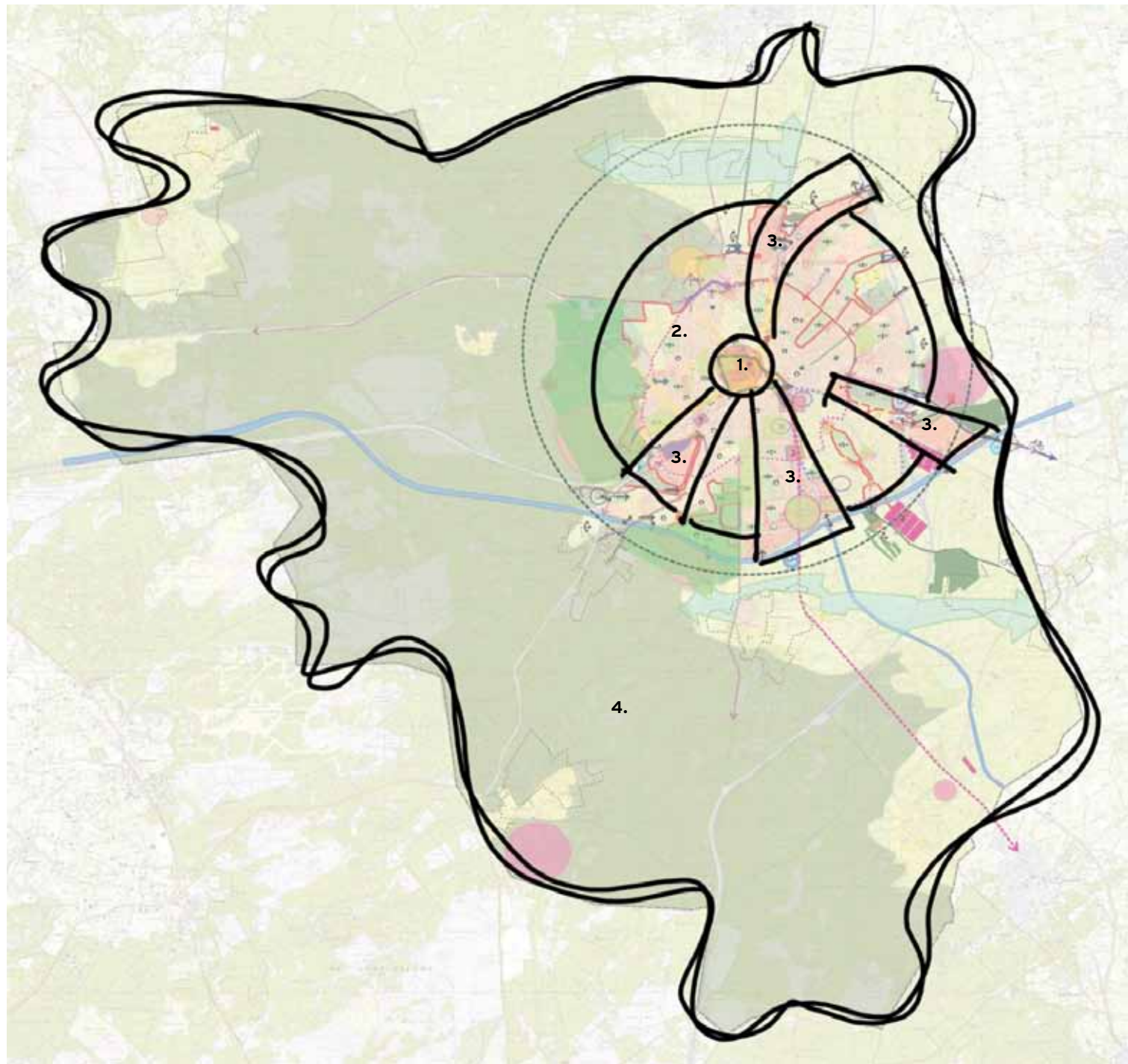
- Iedereen doet mee en doet ertoe.
- De gelukkigste en veiligste kinderen en volwassenen.
- Iedereen een passend huis: geen dak- en thuisloze jongeren.

INNOVATIEVE MAAKSTAD IN HET GROENE HART VAN NL

Economie

- Kwalitatieve groei: we zetten in op (nieuwe en gerenoveerde) hoogwaardige woon- én werklocaties.
- Focus op de topsectoren Veiligheid, ICT en Energie.
- Innovatieve maakstad, met een betere verbinding tussen onderwijs en banen.

Aanzet gebiedsopgaven
1. Binnenstad
2. Wijken en dorpen
3. Bedrijventerreinen
4. Buitengebied

3.5 Opgaven voor Apeldoorn

Van factsheets naar opgaven

We benoemden al eerder dat de Omgevingsvisie een beweging van sectoraal naar integraal moet faciliteren. Die beweging noemen we in dit koersdocument 'van factsheets naar (gebiedsgerichte) opgaven'. Om te komen tot een eerste aanzet voor de integrale opgaven voor Apeldoorn onderscheiden we grofweg vier deelgebieden van onze gemeente – we noemden ze al eerder. In deze vier gebieden komen alle thema's van de leefomgeving (zie 3.2) samen en is de noodzaak tot integraliteit overduidelijk:

1. Binnenstad.
2. Wijken en dorpen.
3. Bedrijventerreinen en werkgebieden.
4. Buitengebied, waaronder de Veluwe en het agrarische gebied.

Integrale opgaven voor de toekomst

Binnenstad: van goed naar groots

Het vergroten van de aantrekkingskracht van onze binnenstad voor bewoners, toeristen en investeerders blijft een hoofdopgave voor Apeldoorn. Afgelopen jaren zijn in Apeldoorn al belangrijke stappen gezet om onze binnenstad aantrekkelijker te maken. Dat deden we onder meer door versterking van het openbaar gebied en het cultuurkwartier en investeringen van het Gevefonds. Een vervolgschlag is nodig om de binnenstad een sterker profiel te geven en meer onderscheidend te maken ten opzichte van andere steden. De Binnenstadvisie (fase 1), die onlangs door het college is vastgesteld, zet in

op een sterke vergroening van de binnenstad: 'Stadspark Apeldoorn'. Dit is belangrijk voor de aantrekkingskracht, maar ook voor klimaat en leefbaarheid.

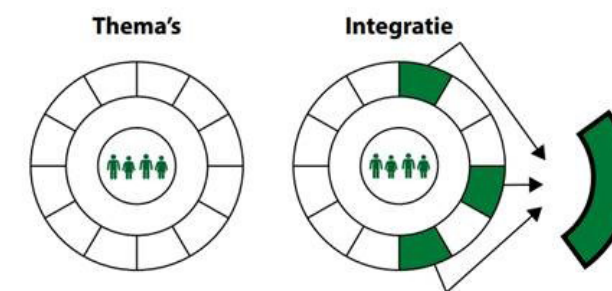
Wijken en dorpen: leefbaar en toekomstbestendig

Het toekomstbestendig maken van bestaande woonwijken en dorpen is een opgave die samenhangt met veel fysieke veranderingen. Na de oorlog is Apeldoorn hard gegroeid en veel wijken zijn toe aan revitalisering. Bestaande woonwijken en dorpen zullen duurzamer, gezonder, gevarieerder en generatieproof gemaakt moeten worden. Dat kan onder meer door de wijken te vergroenen en te verblauwen. Dit is belangrijk voor woonklimaat, biodiversiteit en gezondheid. Maar ook vernieuwingen in woningaanbod en verduurzaming van de gebouwde omgeving staan op de rol, en de circulaire aanpak van het openbaar gebied. In de dorpen speelt daarnaast specifiek de achteruitgang van het voorzieningenniveau en het tekort aan woningen voor jonge gezinnen. De ontwikkeling van nieuwe woonvormen en flexibele of mobiele voorzieningen kan deze achteruitgang een halt toeroepen. Daarbij moet alle vernieuwing de eigen specifieke kwaliteiten van de dorpen en wijken versterken.

Bedrijventerreinen: duurzaam, met meer profiel

Ook in de Apeldoornse werkgebieden ligt een omvangrijke opgave. Veel werkgebieden zijn verouderd, niet duurzaam en hebben een onduidelijk profiel en te weinig onderscheidend vermogen. De behoefte aan uitbreiding van bedrijventerreinen hangt samen met de revitaliseringsopgave van de

bestaande terreinen. Uitbreiding biedt kansen om nieuwe bedrijven aan te trekken, maar biedt ook 'schuifruimte' voor bestaande bedrijventerreinen. Bestaande bedrijventerreinen kunnen klimaat-neutraler worden ingericht, een sterker profiel krijgen, worden verduurzaamd of in sommige gevallen zelfs worden aangewend voor een andere functie, zoals wonen. We spreken dan van transformatie. Mengvormen zijn ook denkbaar: wonen, werken en voorzieningen.

PMA 11 JULI OPENBAAR RAADSDEBAT

In een levendig debat met ruimte voor interruptie en pitches kwamen een aantal rode draden voor de toekomst van Apeldoorn naar voren. In de top drie: versterk de groene kwaliteiten, bouw voort op sociale cohesie en zet in op de kracht van stad én dorp(en).

Over deze stellingen is gedebatteerd:

- De Jeug is de toekomst! We moeten vol inzetten op een bruisende stad met meer evenementen en hoger onderwijs.
- Eigen initiatief eerst! Volop ruimte voor bewonersinitiatieven en minder ruimte voor marktpartijen.
- Geen groei maar groen! We moeten kiezen voor minder recreatie en stoppen met nieuwbouw.

Over de vorm van de Omgevingsvisie:

- Hoe meer we vastleggen in de Omgevingsvisie hoe beter.

>>

De opgave richt zich ook op een uitstekend bereikbare stad, voor bezoeker, werknemer én bewoner.

Buitengebied: veelzijdig toplandschap rondom stad en dorpen

Naast energieopwekking zullen ook klimaatmaatregelen, het versterken van de biodiversiteit en een meer circulaire landbouw in het buitengebied ruimte gaan vragen. Deze opgaven zullen het landelijk gebied ingrijpend veranderen. Het landschap is vaak de reden voor inwoners en toeristen om naar Apeldoorn te komen. Het is de uitdaging om deze opgaven in combinatie te ontwikkelen, mét behoud of zelfs versterking van de huidige ruimtelijke kwaliteit.

De Veluwe is een grote troefkaart voor Apeldoorn. De opgave hier is dat we toerisme en stamkapitaal op hoog niveau verder uitbouwen, door de versterking van natuur erfgoed en door landschap nog beter te verbinden met de economische kansen op de Veluwe. Versterking van de biodiversiteit vraagt om een visie waarin zonering en bundeling van toerisme samengaat met terugdringing van de milieubelasting (met name stikstof).

3.6 Doorkijk naar de ontwerp-Omgevingsvisie

We hebben nu een eerste inzicht gegeven in de uitgangspunten (2.1), ambitie (3.3) en kernopgaven (3.5) voor de Omgevingsvisie. En we hebben sturende principes vastgelegd voor de uitwerking (3.4). Nu komt de vervolgstap: het uitwerken van koers naar ontwerp-Omgevingsvisie.

Bij het opstellen van de ontwerp-Omgevingsvisie werken we toe naar gebiedsgerichte keuzes. Dat doen we in een proces waarin we keuzes gaan onderzoeken. We betrekken daarbij onze partners, inwoners en de raad. Die gesprekken gebruiken we om keuzevarianten aan te scherpen en uiteindelijk om keuzes te maken. Die keuzes werken we uit in een ontwerp-Omgevingsvisie.

De ontwerp-Omgevingsvisie zal na de zomer van 2020 voorgelegd worden aan alle inwoners en belanghebbenden in Apeldoorn voor een inspraakreactie. Na het verwerken van die inspraak wordt de Omgevingsvisie vastgesteld door de raad. We richten ons op een planning waarbij we vóór 2021, als de Omgevingswet in werking treedt, een vastgestelde Omgevingsvisie voor Apeldoorn hebben.

Met de uitgangspunten uit dit document kunnen we energiek verder werken aan een Omgevingsvisie waarin Apeldoorn kleur bekent. Een visie die perspectief biedt voor de toekomst van onze mooie gemeente.

BIJLAGE

ONDERLEGGERS VOOR DE OMGEVINGSVISIE 2030

THEMA'S VOOR DE LEEFOMGEVING APELDOORN 2030

versie 17 juni 2019

THEMA'S VOOR DE LEEFOMGEVING APELDOORN 2030

In dit document vindt u de centrale thema's die een plek moeten gaan krijgen in de uiteindelijke Omgevingsvisie.

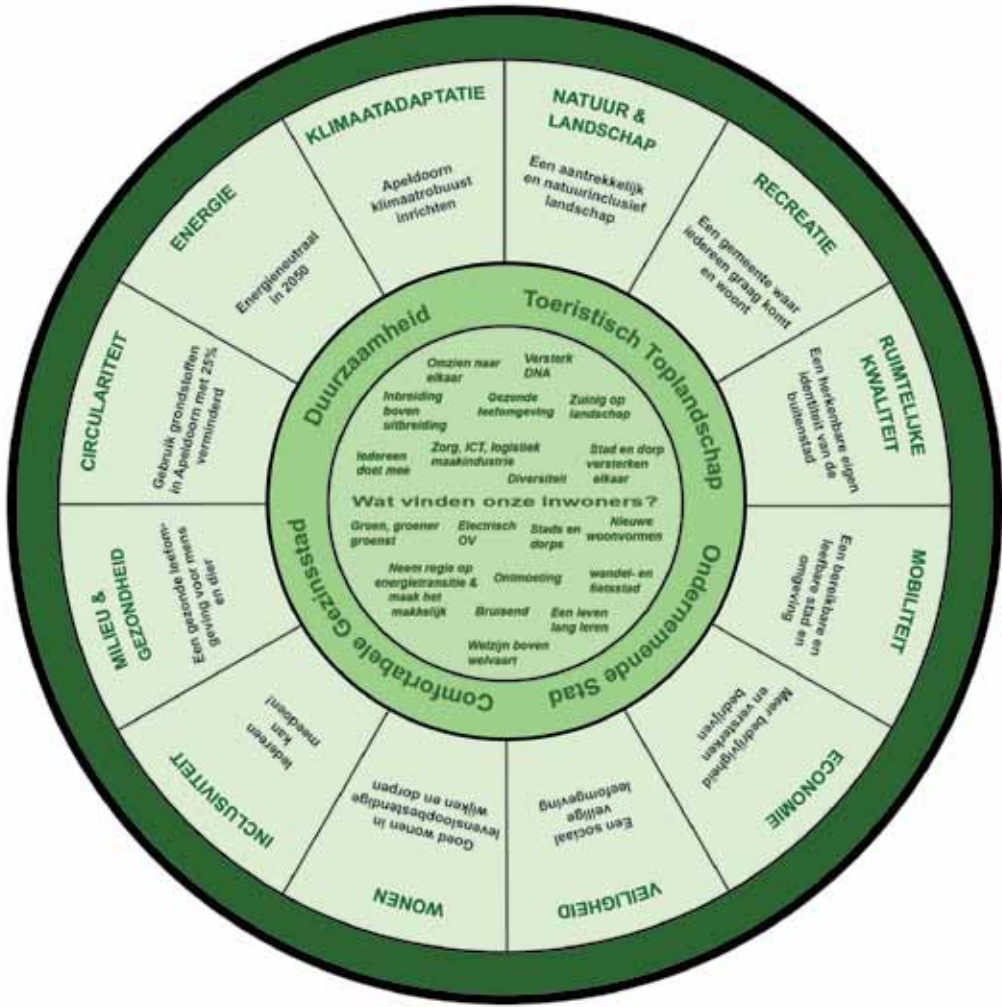
Deze factsheets bevatten twaalf thema's. Ze zijn tot stand gekomen vanuit bestaand beleid zoals vastgelegd in de MPB, het Bestuursakkoord, het collegewerkprogramma en beleid van hogere overheden zoals de provincie en het rijk. Verschillende experts hebben in expertsessies bijgedragen aan de inhoud, zoals beleidsmedewerkers van de gemeente, de GGD, het waterschap, beleidsadviseurs uit de Cleantech Regio en van de provincie. De opbrengst van de 'Toekomstverhalen: hoe zien Apeldoorners 2030' is per thema verwerkt.

beeld te brengen. De onderlinge samenhang dan wel tegenstrijdigheid is nog niet aan de orde, dit vraagt in de volgende fase om een uitwerking.

Per thema zijn ook de trends en ontwikkelingen weergegeven. De gemeente Apeldoorn staat immers niet op zichzelf. Om de opgaven tot en met 2030 te kunnen formuleren, moeten we rekening houden met de trends en ontwikkelingen die op onze gemeente afkomen en de invloed die zij kunnen hebben. Wat zijn de belangrijke trends die we nu voorzien en wat voor effect hebben die trends op de ruimte? Deze trends en ontwikkelingen zijn gebaseerd op onder andere de startnota van de NOVI en het rapport 'De toekomst tegemoet' van het Sociaal Cultureel Planbureau.

Tot slot vatten we deze informatie samen in de belangrijkste opgaven per thema en gaan we in op de ruimtelijke relevantie.

Deze notitie is op te vatten als een onderlegger bij het maken van de Omgevingsvisie. Het document heeft geen zelfstandige status: het vormt een bijlage bij het 'Koersdocument Apeldoorn 2030'. Het doel van de notitie is de beleidsdoelen en opgaven overzichtelijk, scherp en waardevrij in

ECONOMIE

De Nederlandse economie groeit, ook in Apeldoorn zien we een groei van het aantal bedrijven. We willen ruimte blijven bieden aan die groei en de bedrijvigheid stimuleren. Daarmee verstevigen we de werkgelegenheid en creëren we (nieuwe) toekomstbestendige banen. Er ligt ook een wens voor een duidelijkere economische profilering als stad. Hiermee kunnen we de concurrentiepositie van Apeldoorn en de Cleantech Regio verbeteren.

Ondernemen hoort bij het Apeldoornse karakter. De gemeente kent van oudsher een mix van familiebedrijven, (inter)nationaal bekende bedrijven, toeristische trekpleisters en uitvoeringsdiensten van de overheid. In de vijf topsectoren (ICT, zorg, vrijetijdssector, maakindustrie en logistiek) zijn innovaties het meest kansrijk.

Door de ligging aan de A1 en A50 is Apeldoorn aantrekkelijk voor nieuwe bedrijven. Om de groei te kunnen faciliteren is het nodig nieuwe bedrijventerreinen te ontwikkelen. Voor de toekomst is het ook belangrijk dat verouderde bedrijventerreinen worden gerevitaliseerd. Ook de agrarische sector staat voor grote veranderingen: twee derde van de bedrijven heeft een te kleine schaal voor een toekomst in de agrarische sector. Deze veranderingen zijn van invloed op de inrichting van het buitengebied in de toekomst.

De arbeidsmarkt in Apeldoorn is gevarieerd en de Veluwe arbeidsmoraal is hoog. Apeldoornse werkgevers hebben zowel praktisch als theoretisch geschoolde werknemers nodig. Samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid is nodig om talent te scholen voor kansrijke banen voor de toekomst.

De inwoners hebben ons veel ideeën meegegeven voor de ontwikkeling van onze economie. Zoals: vertrek vanuit de kracht van de Apeldoornse economie - sectoren als zorg, ICT en diensten en maakindustrie hebben onze economie sterk gemaakt. En: zorg dat je onderwijs en werkgelegenheid beter laat aansluiten - houd talent vast en bied in Apeldoorn opleidingen aan waarin ook werk te krijgen is.

Hoofddoel: Meer bedrijvigdheid en versterken bedrijven (Bestuursakkoord 2018-2022).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Economische groei in onze regio, met name in toerisme, ICT, zorg. Tegelijk: dreiging gebrek aan personeel. Grondstoffenschaarste, energie-transitie en klimaat: stijgende consumptie, druk op leefbaarheid (schaarste en vervuiling). Technologische ontwikkeling: automatisering van (productie) processen en handelingen verdringt arbeidsplaatsen en vraagt meer banen in de techniek (ontwikkeling). Demografische ontwikkeling: vergrijzing in Apeldoorn sterker dan gemiddeld en dragende midden-groep (20-64) neemt af, meer vrouwen en ouderen op de arbeidsmarkt en flexibilisering van de arbeidsmarkt (deeltijd, spreiding werkuren, flexibele contracten). Versnellende verstedelijking: steden en stedelijke regio's worden belangrijker en drager van de economie.	Gunstige ligging. Sluit aan bij de kracht van Apeldoorn: maakindustrie, zorg, ICT en diensten. Excelleer in onderwijs, opvang en werkgelegenheid voor mensen met een rugzakje. Gemeente moet doelstellingen voor werk en onderwijs in samenhang zien. Toerisme promoten voor lokale ondernemers, maar tegelijk: angst voor overlast. Kansen pakken om toerisme duurzamer te maken. Meningen verschillen over profilering: Apeldoorn als ambachts- of studentenstad.	Wat doen we al: Scherp het economisch profiel aan en focus op: energietransitie, circulariteit en innovatie. Onderwijs en werkgelegenheid in samenwerking met partners en regio(s) beter laten aansluiten. Investeren in innovatie op hotspot Zwitsal. Samenwerking Board Cleantech Regio: versterken vestigings-klimaat. Nieuwe vragen: Onderzoek nieuwe bedrijfs-locaties. Bestaande bedrijfsterreinen revitaliseren. Arbeidsmarkt en opleiding beter op elkaar laten aansluiten, van mbo tot en met universiteit. Hoge omgevingskwaliteit, met name in de binnenstad verder uitbouwen. Toekomst agrarische sector faciliteren.	Concurreren: Sterkere concurrentie-positie Apeldoorn + (Cleantech) Regio. Aantrekkelijker: Woon-, werk- en leefklimaat. Meer talent: Aantrekken en binden van werknemers en studenten, investeren in hoger onderwijs. Uitbreidingsruimte: Uitbreiding Ecofactorij en onderzoek toevoeging extra zoekruimte 40 hectare.	Uitbreiding van nieuwe werklocaties betekent bijvoorbeeld het gaan ontwikkelen van Ecofactorij 2. Deze locatie staat in principe vast, in omvang en als programma. Daarnaast zoeken we extra ruimte voor bedrijfslocaties van minimaal 40 hectare. Werkvormen en bedrijvigheid vragen in de toekomst wellicht andere ruimtelijke randvoorwaarden dan we nu weten. Denk daarbij aan technologische ontwikkelingen en digitalisering. Digitalisering zorgt ook voor meer flexibiliteit in arbeidstijd en werkomgeving. In de landbouw zullen we te maken krijgen met veel veranderingen door beëindigingen van kleine agrarische bedrijven.

MOBILITEIT

Een goede bereikbaarheid is essentieel voor onze economische positie. Mobiliteit speelt ook een grote rol bij sociale ontmoetingen én een sleutelrol bij de transitie naar een duurzame, gezonde stad. Welke doelen stelt Apeldoorn voor haar bereikbaarheid en op welke wijze willen we onze ambities op het gebied van gezonde groene stad waarmaken met schone en nieuwe mobiliteit?

We zijn een uitgestrekte gemeente in het hart van Nederland, op dit moment goed ontsloten door de ligging aan de A1 en de A50. Beide snelwegen staan onder druk en vragen om investeringen om de doorstroming, veiligheid en bereikbaarheid van Apeldoorn op termijn goed te houden.

Goed openbaar vervoer bevordert een inclusieve samenleving. Daarom is het van belang het aanbod van openbaar vervoer op een hoog niveau te houden. Op het gebied van openbaar vervoer missen we een goede verbinding tussen Apeldoorn-Zwolle en Apeldoorn-Arnhem. Ook deelmobiliteit, zoals het delen van elektrische auto's, komt ten goede aan de inclusieve samenleving en de verduurzaming van de mobiliteit. Er zijn veel kansen voor slimme mobiliteit. Daar kunnen we in de toekomst op inspelen, zodat stillere en schonere vormen van vervoer in Apeldoorn de ruimte krijgen.

Ons toeristisch toplandschap vraagt investeringen voor de wandelaar en de fietser. Sport en beleving staan centraal bij de toerist en vragen ook om goede infrastructuur en goede ontsluiting, bijvoorbeeld van de grote attracties die Apeldoorn rijk is. Balans tussen bereikbaarheid, leefbaarheid én natuur (ontwikkeling) speelt daarbij een rol.

De inwoners die we gesproken hebben, geven ons mee dat zij een uitstootvrije binnenstad een gedurfd perspectief vinden. Ontsluiting van de grote attracties aan de westkant van onze stad, door aanleg van transferia met overstap naar ander vervoer, is in de toekomstgesprekken vaak besproken. Daarnaast willen de inwoners dat het openbaar vervoer beter en duurzamer wordt.

Hoofddoel: Bereikbare en leefbare stad en omgeving, waarbij doorstroming voor fiets, auto en openbaar vervoer vooropstaat (MPB).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Nieuwe vormen van mobiliteit beïnvloeden de bereikbaarheid van onze stad en dorpen. Toenemende filevorming. Groei e-bike en diversiteit vervoersmiddelen. Verschuiving van autobezit naar autogebruik. Openbaar vervoer gaat van aanbodgestuurd naar vraaggestuurd. Transitie mobiliteit naar fossielvrij en zelfrijdend. Behoefte aan laadpunten nieuwe energie (elektrisch, waterstof). Wandelen en fietsen is belangrijk in relatie tot gezond leven.	Maak logische hubs aan de randen van de stad: met leenfietsen en elektrische alternatieven en openbaar vervoer. Maak de binnenstad autovrij en zorg voor uitstekend openbaar vervoer. Houd openbaar vervoer op goed niveau tussen dorpen en stad. Dit maakt het openbaar vervoer aantrekkelijk ten opzichte van de auto (aansluiting trein) en maakt dat de dorpen goed aangesloten blijven op voorzieningen (van de stad). Directe (trein)verbinding naar Arnhem en Zwolle. Ruim baan voor wandelaars en fietsers. Maak het aantrekkelijk te wandelen en te fietsen.	Wat doen we al: Verbeteren doorstroming van de ring. Verbreding A1. Uitbreiding langzaam verkeersnet. Uitbreiding snelle fietspaden. Slimme mobiliteit, doorstroming, gericht op langzaam verkeer en gemotoriseerd verkeer. Nieuwe vragen: Versterking lobby doorstroming A50 en A1. Visie nieuwe mobiliteit verder uitwerken: hubs en transferia aanleggen. Elektrisch/zelfrijdend vervoer ruimtelijk op termijn mogelijk maken. Uitstootarme binnenstad effectueren. Optimale ov-verbindingen behouden en versterken, in en buiten de stad (woon- en werkverkeer).	Inclusiever: Iedereen moet zich kunnen verplaatsen met (innovatieve) vormen van vervoer. Versterken openbaar-vervoerrelatie met Arnhem en Zwolle. Schoner en stiller: Schoner en stiller verkeer in stad en omgeving: aanleg van nieuwe multimodale hubs, overstap schoon vervoer. Veiliger: Iedereen moet veilig kunnen deelnemen aan het verkeer. Efficiënter: Optimale doorstroming voor fiets, auto, ov, waarbij zorgvuldig ruimtegebruik uitgangspunt is. Efficiënte bereikbaarheid van transferia van topattracties.	Ontwikkeling van mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling hangen sterk samen. Apeldoorn investeert nu in een goede doorstroming van de ring. Deze projecten zijn in voorbereiding. Hoe snel de ontwikkeling van e-mobility zal gaan is lastig te voorspellen, maar dit beïnvloedt de ruimtevraag wezenlijk. Het aanleggen van hubs als multimodale verkeersknopen vraagt fysieke ruimte op logische plekken in de stad. Keuzes rond toekomstige parkeernormen gekoppeld aan gebiedstypologieën, of in algemene zin vervoersconcepten gekoppeld aan verstedelijking, hebben ruimtelijke consequenties. Daarbij kan er ook sprake zijn van ruimte die vrijkomt voor andere functies. Minder autobezit beïnvloedt het ruimtegebruik bij huis en bij het werk. Tot slot vraagt de transitie naar elektrisch verkeer om parkeerruimte en openbare oplaadpunten, bijvoorbeeld gekoppeld aan het openbaar vervoer.

WONEN

Onze inwoners waarderen Apeldoorn vanwege het groen, de ruimte en het feit dat ‘buiten’ altijd nabij is, met het toplandschap van de Veluwe om de hoek. Deze onderscheidende kwaliteiten willen we behouden en uitvergroten. Maar hoe kunnen we zorgen dat iedereen die in Apeldoorn wil wonen ook een plek kan krijgen om te wonen, zonder dat we het groene karakter aantasten? En wat is de ruimtelijke opgave voor het toekomstbestendig maken van onze stad en dorpen.

We vergrijzen, sneller dan het gemiddelde van Nederland. Maar we zien ook een toename in de vestiging van gezinnen met jonge kinderen in Apeldoorn. Deze combinatie vraagt om een woningaanbod dat voldoende inspeelt op bijvoorbeeld mensen met een zorgbehoefte die langer zelfstandig wonen, op gezinnen en op keuzemogelijkheden voor inwoners, in alle prijsklassen.

De basis moet op orde zijn. Dit betekent voldoende woningen voor iedereen. Een groot deel van onze bestaande stad stamt uit de jaren zeventig en tachtig. Dat maakt dat er werk te doen is aan onderhoud van de bestaande voorraad: in kwalitatief en bouwkundig opzicht, voor duurzaamheid en diversiteit.

Functieverandering kan ook mogelijkheden bieden om de vraag naar woningen voor een deel op te vangen zonder de identiteit van gebouwen te verliezen. Samen met onze inwoners, corporaties en bouwers staan we voor een grote verbouwing van de bestaande wijken en dorpen.

Inwoners hebben veel ideeën over samenleven en wonen. Zoals generaties verbinden door bijzondere woonvormen. Of in iedere wijk ontmoetingsplekken creëren, zoals een koffiehuiskamer. Het moet diverser in Apeldoorn, met behoud van het open karakter. Toekomstbestendige wijken en dorpen zijn inclusief, met een gemêleerde samenstelling en een goede mix tussen koop en (sociale) huurwoningen. Het zijn plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, met goede en bereikbare voorzieningen voor iedereen.

Hoofddoel: Goed wonen in levensloopbestendige wijken en dorpen (MPB).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Bovengemiddelde vergrijzing, voornamelijk in de dorpen, en daarmee een grote zorgbehoefte.	Wens voor divers woning-aanbod en nieuwe woonconcepten.	Wat doen we al: Wijkontmoetingsplaatsen en activiteiten verder uitbouwen.	Basis op orde: Voldoende betaalbare en beschikbare woningen.	Het aantal toe te voegen woningen staat vast tot 2027 en is 5.500. Daarvan zijn 4.000 woningen al in contracten en/of projecten opgenomen. Het restant van 1.500 woningen bestaat onder meer uit 500 sociale huurwoningen die de komende vier jaar gebouwd gaan worden door onze corporaties. De overige woningen zullen door nieuwe initiatieven ontwikkeld gaan worden.
Extramuralisering van ouderen en mensen met een psychische zorg-vraag.	Zorgen over wegtrekkende jongeren.	Stimuleren van ontmoeten in de buitenruimte.	Verduurzamen: Bestaande woningvoorraad aanpassen aan duurzaamheidseisen.	
De woonvoorkeuren veranderen en worden steeds diverser.	Apeldoorn mag meer smoel krijgen! Bijzondere architectuur en uitstraling.	Stap-op-regeling, faciliteren van extramuraliseren.	Toekomstbestendig: Woningvoorraad die duurzaam en levensloopbestendig is.	
Bestaande woningvoorraad moet worden verduurzaamd.	Houd vast aan onze groene en ruime opzet: buiten is altijd nabij in Apeldoorn.	Vitaliteitsplannen wijken ontwikkelen en uitvoeren.	Ongedeelde stad: Voor iedereen voldoende mogelijkheden om mee te kunnen doen.	Het aandeel van 1.500 woningen is nu nog niet vastgelegd in locaties en projecten. Daarnaast is de groei tussen 2027 en 2030 nog niet bepaald. Dit zal later in beeld komen, door tweejaarlijks te monitoren.
Bestaande woningvoorraad is deels aan onderhoud toe.	Leefbare dorpen en wijken door goede voorzieningen.	Nieuwe vragen: Visie ontwikkelen op de nieuwe herstructurering van de woningvoorraad in relatie tot de verduurzamingsopgave.		
Druk op de woningmarkt neemt toe.		Faciliteren van initiatieven van inwoners voor eigen bouw. Grondbeleid is een middel om dit te faciliteren.		
Kwaliteit en inrichting van de leefomgeving wordt steeds belang-rijker.		Versterken van de gezinsstad door gedifferentieerd aanbod gezinswoningen in de nieuwbouw, maar ook door bijzondere projecten herbestemming.		
Eenpersoonshuishoudens blijven toenemen.		Versterken aanbod nieuwbouw voor starters, juist in de dorpen.		
Noodzaak voor meer betaalbare woningen.				

Inclusiviteit

Inclusiviteit gaat over meedoen met de maatschappij, of je nu arm bent of rijk, werkt of niet werkt, of je al dan niet een zorgbehoefte of beperking hebt. In Apeldoorn is inclusiviteit een nieuwe strategische opgave in deze bestuursperiode. Hoe en waar Apeldoorners wonen en welke voorzieningen toegankelijk zijn: het raakt rechtstreeks aan het welzijn van inwoners. De fysieke stad levert daarmee voorwaarden om mee te kunnen doen in de maatschappij. De ruimtelijke ontwikkeling van Apeldoorn kan dus ook bijdragen aan inclusiviteit.

Apeldoorn groeit de komende jaren. Die groei geeft ons de kans om de juiste woningen toe te voegen op de juiste plek en voor de juiste doelgroep. Een uitgangspunt is diversiteit in het uiterlijk en de typologie van de woningen, maar ook in de prijsstelling in onze buurten. Ook liggen er kansen voor unieke woonconcepten waar bijvoorbeeld jong en oud samen kunnen leven.

Voor een inclusieve samenleving is het belangrijk dat inwoners elkaar kunnen ontmoeten. Apeldoorn heeft in de wijken al goede ontmoetingsplekken die gericht zijn op de meeste kwetsbare groepen in onze samenleving. Daar worden activiteiten aangeboden om mensen te ondersteunen en ze te helpen actief te zijn. Maar ook de inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen aan meer ontmoeten, bewegen of spelen. Spreiding van voorzieningen zoals zorg, sport, onderwijs en cultuur over wijken en dorpen is belangrijk.

Inwoners geven vaak aan dat Apeldoorners zich betrokken voelen bij elkaar. Men ziet ook dat het thema ‘zorg’ van oudsher bij Apeldoorn past. Veel Apeldoorners waarderen het Apeldoornse nabuurschap. De vele vrijwilligers en mantelzorgers, de zorginstellingen die lokaal actief zijn en het sterke verenigingsleven zijn belangrijke elementen van de identiteit van Apeldoorn. Die wil men graag behouden en versterken.

De meeste inwoners zouden graag zien dat verschillende Apeldoorners met verschillende achtergronden meer met elkaar in contact komen. Zij zien met name kansen voor het verbinden van jong en oud. Inwoners van verschillende generaties zouden in de toekomst veel aan elkaar kunnen hebben.

Hoofddoel: Iedereen kan meedoen (Bestuursakkoord 2018-2022).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Groei ruimtelijke en sociale ongelijkheid.	Stimuleer ontmoetingen in de wijken en in de binnenstad.	Wat doen we al: We voegen tot 2027 500 sociale huurwoningen toe aan de voorraad.	Ongedeelde stad: Voor iedereen voldoende mogelijkheden om mee te kunnen doen.	De gebouwde omgeving levert belangrijke voorwaarden voor een inclusieve samenleving. Elkaar ontmoeten in gemengde woonwijken met bereikbare voorzieningen voor iedereen. De Woonagenda geeft de juiste sturing om die diverse woonwijken te bereiken. Voor de voorzieningen van Apeldoorn zien we rond sport en onderwijs een transformatie. Sportvoorzieningen zullen deels geclusterd worden en leveren locatieruimte op maar vragen op andere locaties weer ruimte. In sommige wijken zullen de onderwijsgebouwen de komende jaren gedeeltelijk met leegstand kampen en in andere wijken juist uitbreiding vragen.
Er is een sterkere relatie tussen inkomen en gezondheid.	Maak veel meer flexibele woningen die aan te passen zijn aan je levensfase en woonwensen.	In de programmering houden we rekening met de wenselijke diversiteit op wijk- en dorps-niveau.	Diverse woningvoorraad: Meer gemêleerde samenstelling van wijken.	
Toename van kinderen met een zorgvraag.	Samenleven in gemeenschappelijke woonconcepten is een aantrekkelijke vorm voor jong en zeker ook voor oud. Maak dit mogelijk.	We geven ruimte aan inwoners-initiatieven, gericht op ontmoeting en beweging in de buitenruimte.	Ontmoeten: Inrichten van openbare ruimte voor informeel ontmoeten en spelen en sporten met elkaar.	
De tolerantie binnen de samenleving staat onder druk.	Het samen ontwikkelen van activiteiten, zoals voedsel verbouwen en samen koken in de buurt, verbindt en gaat eenzaamheid tegen.	Nieuwe vragen: Sportvoorzieningen ontwikkelen richting een goede verdeling over wijken en kwalitatief goed aanbod.	Voorzieningen: Visie op onderwijsgebouwen en sportcomplexen in relatie tot demografie.	Visie op onderwijsgebouwen en sportvoorzieningen is beïnvloedbaar.
Toenemende eenzaamheid en verdergaande individualisering	Zorg voor leefbaarheid in de dorpen: hoe verlenen we zorg, hoe blijven jongeren hier wonen?	Openbare ruimte richten op informeel spelen en ontmoeten.		
	Apeldoornse traditie: mensen open ontvangen, iedereen heeft een passende plek in de maatschappij.	In aanbod en kwaliteit onderwijsgebouwen anticiperen op demografische groei.		

VEILIGHEID

Integraal Veiligheidsplan
Vraag je inwoners wat zij belangrijk vinden in hun huidige woonplaats, dan wordt veiligheid vaak genoemd. Apeldoorn is gelukkig als grote stad boven-gemiddeld veilig en dat waarderen inwoners. Feitelijk is veiligheid een belangrijke basiswaarde die raakt aan de andere thema’s van deze notitie.

De Omgevingsvisie zal inzichtelijk maken hoe – vanuit het omgevingsbeleid – kan worden bijgedragen aan de speerpunten uit het Integraal Veiligheidsplan: sociale kwaliteit, jeugdcriminaliteit en probleemjongeren, ondermijning, digitale criminaliteit en high impact crimes.

Doel van het speerpunt Sociale kwaliteit is het voorkomen en bestrijden van overlast in de woonomgeving, zodanig dat niet meer dan 10% van de bevolking sociale overlast ervaart en de ‘incidenten sociale kwaliteit’ gelijkblijven of verminderen.

Doel van het spoor Jeugdcriminaliteit en probleemjongeren is het verminderen van het strafbaar/crimineel gedrag van de jeugd evenals het verminderen van het ervaren strafbaar gedrag/jeugdcriminaliteit van de jeugd in de buurt. Het Integraal Veiligheidsplan zet zowel preventief als repressief in op de Apeldoornse individuele probleemjongere in samenwerking met zijn/haar ouders/verzorgers, zodanig dat de problemen van die jongere verminderen.

Doel van het spoor Ondermijning is het signaleren van, en (integraal) voorkomen, verstoren en verminderen van georganiseerde/ondermijnende criminaliteit. We geven prioriteit aan de thema’s mensenhandel, zorgfraude en drugsproductie. Bij ondermijning gaat het om vormen van georganiseerde criminaliteit die zichtbaar zijn op het grondgebied van de gemeente en een bedreiging kunnen zijn voor de (woon)omgeving. Denk aan criminaliteit die te maken heeft met drugs, mensenhandel, witwassen, vastgoedfraude en motorbendes. Het kan zijn dat de gebeurtenissen zich concentreren op bepaalde plaatsen, zoals recreatieparken, bedrijventerreinen en het buitengebied. Binnen dit thema vallen ook jeugdprostitutie en loverboys.

We willen een stijging van digitale criminaliteit voorkomen. Daarvoor moeten we zicht krijgen op het probleem en de aanpak ervan. We creëren bewustwording en we vergroten de meldingsbereidheid.
We voorkomen en verminderen High Impact Crime-feiten in Apeldoorn, zodanig dat subjectieve en objectieve cijfers gelijkblijven of dalen. Het gaat hierbij om overvallen, straatroof, woninginbraak, huiselijk geweld en kindermishandeling.

- Inrichting openbare ruimte**
Sociale veiligheid is deels beïnvloedbaar door inrichting van de openbare ruimte. Een andere inrichting kan op vier vlakken bijdragen aan het verbeteren van sociale veiligheid:
- Zichtbaarheid: door lange zichtlijnen, goede verlichting en het bieden van overzicht in een gebied.
 - Toegankelijkheid: door duidelijke routing, goede oriëntatiemogelijkheden en goede bereikbaarheid voor hulpdiensten.
 - Attractiviteit: door hoogwaardig en aantrekkelijk materiaalgebruik, een hele en schone omgeving.
 - Zonering: door een duidelijke status van het gebied, een heldere markering en scheiding van privé-, semiprivé-, en openbaar gebied.

In de Omgevingsvisie kan een zogenaamde veiligheidsscan bij ruimtelijke ontwikkelingen als uitgangspunt dienen. Daarbij kunnen de bovenstaande vier criteria worden gehanteerd.

Hoofddoel: Een sociaal veilige leefomgeving (MPB).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Sterke vergrijzing van de stad en onze dorpen en daarmee een grote zorgbehoefte (meer mantelzorgers) en meer eenzaamheid. Meer personen met verward gedrag. Een datagestuurde maatschappij met ook onveilige effecten (privacy, cybercriminologie). Apeldoorn is een (relatief) veilige grote stad, maar ook hier is ondermijning een aandachtsgedebied. Ondermijning neemt toe, vastgoedfraude, witwassen, drugshandel en mensenhandel. We moeten hierop alert zijn. In het buitengebied wordt ingezet op revitalisering van vakantieparken met het oog op illegale bewoning.	Veiligheid is belangrijk. Mensen met verward gedrag geven soms overlast: meer spreiding gewenst over onze wijken. Eenzaamheid is een groeiend probleem: ontmoetingsplekken in wijken kunnen dit wellicht verminderen. Richt de openbare ruimte uitnodigend en veilig in om te bewegen en te ontmoeten. Over criminaliteit is eigenlijk weinig gesproken bij de Toekomsttafels.	Wat doen we al: Speerpunten benoemd in het Integraal Veiligheidsplan voor de ruimtelijke omgeving. Voorlichting bewustwording ondernemers en inwoners veiligheid (voorkomen inbraak, maar ook digitale veiligheid). Revitalisering vakantieparken en aanpak criminele activiteiten. Nieuwe vragen: Inrichting van de woonomgeving waar relevant aanpassen op voorkomen overlast. Veiligheidsscan gericht op sociale veiligheid toe gaan passen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Verward gedrag in onze buurten: meer spreiding voorzieningen opvang psychisch kwetsbaren.	Vormgeving leefomgeving: Vanuit vier principes optimaliseren: zichtbaarheid, toegankelijkheid, attractiviteit en herkenbare zonering. Sociaal veiliger: Het voorkomen en bestrijden van overlast in de woonomgeving door planologische sturing. Verspreid aanbod opvang kwetsbare mensen met psychische zorgvraag. Comfortabeler: Generatieproof inrichten van de openbare ruimte.	De inrichting van de leefomgeving beïnvloedt sociale veiligheid. Toetsen op veiligheid bij de inrichting van de openbare ruimte is relevant. Het bieden van verspreid aanbod voor huisvesting psychisch kwetsbaren is een opgave voor de toekomst. Dit vraagt tijd en geld.

MILIEU EN GEZONDHEID

Gezondheid

De Kadernota Gezondheid zet in op bewegen en sporten, en op specifiek beleid voor vergrijzing. Bewegen en sporten worden beschouwd als belangrijke voorwaarden voor een gezond leven.

De cijfers van de GGD geven aan dat onze inwoners meer overgewicht ontwikkelen dan ooit. Kinderen bewegen te weinig waardoor hun motorische ontwikkeling stagneert. Het belang van voldoende bewegen is terug te zien in toenemende aandacht voor beweeggedrag. Onze fysieke ruimte kan dit (deels) beïnvloeden door bewegen voor alle leeftijden aantrekkelijk en uitnodigend te maken. We zijn in Apeldoorn hiermee al flink bezig vanuit het programma Comfortabele Gezinsstad. Denk aan hardlooperondjes in parken of het toegankelijk maken van schoolpleinen voor iedereen om er te bewegen.

Apeldoorn vergrijst, meer dan het landelijk gemiddelde. Op dit moment is 20% van onze inwoners 65-plus (33.000 inwoners). In 2030 ligt dat aantal op 48.000 inwoners. Dementie onder ouderen neemt toe en is een zorg voor de hele samenleving. De omgeving zal steeds nadrukkelijker moeten worden afgestemd op een toenemend aantal ouderen.

Milieu & externe veiligheid: lucht en geluid, bodem en water, licht en externe veiligheid

Luchtkwaliteit: de uitstoot van fijnstof en stikstof door wegverkeer en landbouw is belastend voor de gezondheid en de natuur. Op de Veluwe bevinden zich vanwege de stikstof enkele vogelsoorten onder het streefniveau dat vanuit Natura 2000 gehaald moet worden. Normatief voldoen we als Apeldoorn aan de richtlijnen voor schone lucht van de Europese Unie. We staan bij de groei van onze stad voor de keuzes welke gebieden we extra willen beschermen tegen luchtvervuiling, bijvoorbeeld door het terugdringen van uitlaatgassen met uitstootvrije zones.

Geluid: geluidshinder t.g.v. verkeer, spoor en industrie en evenementen heeft effect op mens en milieu. In de Omgevingsvisie kunnen per gebied of wijk beperkt verschillende geluidsnormen worden gehanteerd. Dat gebeurt nu al bij het evenementenbeleid.

Bodem- en waterkwaliteit: dit brede thema gaat over de kwaliteit en kwantiteit van grond- en oppervlaktewater en drinkwater. De zomer van 2018 heeft ons geleerd dat hitte grote gevolgen heeft voor de kwantiteit en kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater. Het kan indirect bedreigend zijn voor ons drinkwater. We zullen op initiatief van de provincie onze drinkwatervoorzieningen voor de toekomst veilig moeten stellen.

Lichthinder, trillinghinder, geurhinder: door verstedelijking en mobiliteit ontstaat veelal meer lichtuitstoot, trillinghinder en geurhinder. Licht geeft niet alleen hinder voor bewoners en flora en fauna, maar is ook een bron van energieverbruik. Met name op en rond de Veluwe is overmatig gebruik van licht schadelijk voor het dierlijk leven. Trillinghinder kan optreden langs spoorlijnen en bedrijfsterreinen met bepaalde milieucategorieën. Veelal komt geurhinder van industrie of landbouw.

Externe veiligheid (plofgevaar): Externe veiligheid heeft te maken met het vervoer en de opslag van explosieve stoffen, denk aan lpg-stations, opslag van gevaarlijke stoffen bij bedrijven of vervoer van gevaarlijke stoffen via spoor, weg, water of lucht. In de Omgevingsvisie zal onderbouwd moeten worden hoe we in de toekomst om willen gaan met bedrijven in de hoogste milieucategorie, maar ook met het al dan niet concentreren van risicobedrijven. Hetzelfde geldt voor CO²-opslag of andere risicovolle opslag.

Hoofddoel: Een gezonde leefomgeving voor mens en dier (MPB + Bestuursakkoord).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Gezondheid: Hoger opgeleiden met een hoger inkomen worden ouder en blijven langer gezond. De aandacht voor gezondheid neemt toe, bijvoorbeeld door toename van het aantal rook-vrije zones, met name op plekke waar veel kinderen komen. Kinderen spelen steeds minder buiten en sporten vanaf 12 jaar minder. Kinderen en volwassenen hebben vaker overgewicht. Milieu: Lawaai en lichtvervuiling nemen toe door verstedelijking en mobiliteit. De gezondheidseffecten van fijnstof-uitstoot zijn beter in beeld. Door klimaatverandering meer kansen op crises: natuurbranden, overstromingen. De landelijke Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) raakt steeds verder uitgekristalliseerd door jurisprudentie. Externe veiligheid: Energietransitie (CO²-opslag, alternatieve brandstoffen e.d.) geeft nieuwe ruimtelijke vraagstukken rond ondergrondse opslag en opslag van brandstoffen.	Evenementen in Apeldoorn vragen om een duidelijk beleid rond toestaan geluidsoverlast. Stimuleer het fietsen en wandelen nog meer. Planologische sturing functies bv. bij scholen (fastfoodketens). Gezonde levensstijl wordt belangrijker. Stimuleer bewegen en sporten en verbind generaties daarmee. Maak de binnenstad autovrij en de lucht in de (binnen)stad schoner.	Wat doen we al: Kadernota Gezondheid legt speerpunten rond bewegen en gezonde omgeving vast. GGD legt steeds meer nadruk op objectieve gezondheidseffecten en preventie. Geluidsnota regelt maximale geluidsbelasting wegen, gezoneerde industrieterreinen, horeca en stiltegebieden. Apeldoorn voert Schone Lucht Akkoord uit (SLA) in kader van Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Beleid gebiedsgericht grondwaterbeheer en grondwaterbeschermingsgebieden regelt kwaliteit grondwater. Beleid duurzaam bodembeheer regelt meervoudig bodemgebruik (incl. nieuwe vormen als geo- en aquathermie). Externe veiligheid: uitvoering rijksbeleid. Saneringsbeleid asbestdaken (omzetten naar zonnedaken). Nieuwe vragen: Integrale visie uitwerken op de relatie ruimtelijke ontwikkeling en milieu (licht- en geluidsbelasting, bodemkwaliteit en luchtkwaliteit in stad, dorp en buitengebied) met het oog op een gezonde en veilige leefomgeving.	Gezonder: Het stimuleren van bewe-gen in de openbare ruimte. Schoner milieu: Verbetering luchtkwaliteit en geluidsreductie. Externe veiligheid: Bovengronds vervoer, ondergrondse opslag, opslag van brandstoffen. Water: Garantie reserves drink-water door vergroten van drinkwatergebieden.	Milieu en externe veiligheid beïnvloeden ruimtelijke mogelijkheden, veiligheid en welzijn. Er is een integrale visie op deze onderwerpen nodig in de Omgevingsvisie. Pas dan kunnen we in het Omgevingsplan onderbouwd functies wel of niet toestaan gelet op de milieubelasting in een gebied. De gemeente krijgt van de wet ten aanzien van sommige milieuaspecten wat meer lokale afwegingsruimte, waardoor de toegestane milieubelasting per gebied kan verschillen. Ook kan de gemeente het instrument Programmatische Aanpak inzetten om bv. in transformatiegebieden tijdelijk een hogere milieubelasting toe te staan.

ENERGIE

De overgang naar duurzame energiebronnen is een van de grote opgaven voor de toekomst, zoals gesteld in het Klimaatakkoord van Parijs. Daarom werken we hier als Apeldoorn hard aan. In 2050 willen we energieneutraal zijn. De eerste stap volgens de Uitvoeringsstrategie Energietransitie 2017-2020 is een energieneutraliteit van 37% in 2030.

Opgaven voor de fysieke stad zijn het ruimtelijk inpassen van nieuwe energiebronnen en het verduurzamen van de bestaande stad. Denk bij verduurzamen aan woningen van corporaties en particulieren maar ook aan (bedrijven)terreinen, scholen en maatschappelijk vastgoed. Als gemeente kunnen we zelf het voorbeeld geven door het gemeentelijk vastgoed energieneutraal of zelfs energieopwekkend te maken. Op dit moment lijken de nieuwe energiebronnen, zoals zonne-energie, windenergie en biomassa, een groot ruimtebeslag met zich mee te brengen dat in potentie conflicteert met andere opgaven van de stad. Bijvoorbeeld: leefbaarheid, voedselproductie, toerisme en landschappelijk schoon. Ontwikkelingen op het gebied van techniek en energie gaan echter snel. We zullen voortdurend moeten kijken welke nieuwe oplossingen en mogelijkheden inpasbaar zijn om onze doelen te bereiken. Onderzoek naar de kansrijkheid van waterstof, geothermie en aquathermie en het opslaan van energie zijn daar voorbeelden van. Verduurzaming als opgave leeft onder de inwoners. Men heeft zorgen en vindt het een urgent vraagstuk. Wel zien inwoners graag dat de overheid regie neemt. Hierbij valt te denken aan goede en goed ontsloten informatie en begeleiding, en waar nodig financiële ondersteuning (leningen, subsidies).

Hoofddoel: Energieneutraal in 2050 (Uitvoeringsagenda Energietransitie 2017-2020).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Versnelling van de transitie naar een energieneutrale gemeente door het terugbrengen van de energiebehoefte en het duurzaam opwekken van energie. Energieambities vanuit het Klimaatakkoord en de regionale bijdrage (de RES). Inwoners en ondernemers vinden het steeds belangrijker om energie te besparen en duurzame energie op te wekken.	Het is een urgent onderwerp voor inwoners. Stimuleer duurzame initiatieven door weinig regels en betere ontsluiting van kennis. Leg op voor de hand liggende plekken zonneparken aan, of windmolens, op een zorg-vuldige wijze in het landschap ingepast. Ieder dorp/wijk zijn eigen energievoorziening en stimuleer duurzaam gedrag. Gemeente moet de leiding nemen en durven kiezen.	Wat doen we al: Van 7% energieneutraal in 2018 naar 37% in 2030. Uitwerken Regionale Energie Strategie voor Apeldoorn. Ontwikkelen strategie en planning aanpak aardgasloze wijken op grond van warmtekansenkaarten. Nieuwe vragen: Onderzoeken kansen van geothermie, aquathermie en waterstof. Inpassing van windturbines en zonneparken in het landschap. De fysieke stad klaarmaken voor elektrisch vervoer.	Verduurzamen: Bestaande woningen en bedrijven en omgeving aanpassen aan duurzaamheidseisen. Verkleinen: Ecologische voetafdruk van bewoners, bedrijven en gemeente verkleinen. Ruimtelijke inpassing van grootschalige energie-opwekking: Door wind, zon, bodem, water, biomassa.	Er is veel ruimte nodig om energie op te wekken. Het vastgestelde beleid gaat uit van een verdeling in biomassa, windturbines en zonneparken. Deze verdeling is niet houdbaar in het beoogde ruimtebeslag. We weten welke opgave we hebben tot 2030 in totale besparing (37% energieneutraal). Op de lange termijn is er ook ruimte nodig voor energieopslag. Daar moet nog onderzoek naar worden gedaan. De transitie van de bestaande woningvoorraad zal ook ondergronds ruimte vragen. De verdeling in het aandeel wind, zon en biomassa is beïnvloedbaar. Op langere termijn kunnen geothermie en aquathermie energiebronnen leveren. Voor 2030 is niet te verwachten dat dit al operationeel is. Nieuwe ontwikkelingen van bijvoorbeeld waterstof als energiedrager kunnen mogelijk versneld toegankelijk worden. Dit beïnvloedt de ruimtevraag.

KLIMAATADAPTATIE

Ons klimaat verandert door de opwarming van de aarde. We merken dat ook in Apeldoorn. De zomer van 2018 heeft ons laten zien wat voor invloed aanhoudende droogte en zon hebben op onze leefkwaliteit.

Weersextremen komen steeds vaker voor. Zo zal het riool vaker overstromen door extreme regenval. Op plaatsen waar veel verharding is en weinig groen ervaren we toenemende hitte, zogenaamde hittestress. Ook verschaalt door klimaatverandering de bodem en neemt de biodiversiteit af.

Een opgave is de inrichting van de openbare ruimte zodanig aan te passen dat we deze veranderingen kunnen opvangen. Door natuurinclusief te bouwen, kunnen we beter omgaan met klimaatverandering. Daarnaast kunnen we bijdragen aan klimaatadaptatie door het stimuleren van de aanleg van groene daken en het afkoppelen van regenwater. In de openbare ruimte nemen we als gemeente onze verantwoordelijkheid door onder meer asfalt te vervangen door klinkers, beken te herstellen en meer groen in de binnenstad aan te leggen.

Bewustwording van de gevolgen van klimaatverandering is een eerste stap om ook inwoners te stimuleren op privéterrein hun inrichting klimaatrobuust te maken: minder verharding, regenwater afkoppelen en meer groen.

De opgave waar we voor staan wordt door veel inwoners onderstreept: maak Apeldoorn klaar voor de toekomst door meer aantrekkelijk groen en water toe te voegen.

Hoofddoel: Apeldoorn klimaatrobuust inrichten (MPB 2019-2022).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSSESIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Weersextremen komen steeds vaker voor, zeker in de 'natste gemeente van Nederland'.	Zorg voor een groene openbare ruimte.	Wat doen we al: Uitbouwen van onze robuuste veerkrachtige groenblauwe omgeving.	Klimaatbestendiger: Door stad en dorpen te vergroenen en water-robuust in te richten.	Klimaatadaptieve maatregelen zijn noodzakelijk en de knelpunten zijn in beeld gebracht. Het is kansrijk om deze maatregelen gelijk op te laten lopen met andere ruimtevragers, zoals het stimuleren van bewegen in de openbare ruimte of het verbeteren van de leefbaarheid.
Neerslagpieken, hittestress, verdroging, grondwaterfluctuaties, een verhoogd risico op natuurbanden en een achteruitgang van de biodiversiteit zijn consequenties van klimaatverandering.	Meer bomen, planten en bloemen in de openbare ruimte.	Openbare ruimte waar mogelijk klimaatrobuust en natuurinclusief aanleggen.	Biodiverser: Door toename (of minimaal gelijk blijven) van een aantal (inheemse) plant- en diersoorten.	Een beïnvloedbare randvoorwaarde voor bouwen in de toekomst is bijvoorbeeld: het mogelijk maken van doorgaande windstromen door te kiezen voor een bepaalde bebouwingsopzet.
Klimaatverandering tast de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van onze stad aan.	Verplicht afkoppelen regenwater.	Inwoners en ondernemers bewuster maken van risico's klimaatverandering en betrekken bij aanpak klimaatrobuustheid.	Gezonder en aantrekkelijker groen: Door te vergroenen voor een aantrekkelijke en gezonde stad, dorpen en landelijk gebied.	De mate waarin we 'vergroenen en verblauwen' is beïnvloedbaar.
Gezondheid en veiligheid komen onder druk door overstromingen vanuit de riolering en oververhitting door te veel aan verharding.		Nieuwe vragen: Reserves drinkwater bij aanhoudende droogte blijvend op orde houden. Het 'openhouden' van zones waar de wind ruimte krijgt, om hittestress tegen te gaan.	Vitalere bodem: Door bodemkwaliteiten beter te benutten.	
In droge perioden staat de waterkwaliteit van oppervlaktewater door blauwalg en botulisme onder druk, evenals onze drinkwatervoorraden.				

CIRCULARITEIT

Om de aarde te sparen willen we op weg naar een circulaire economie waarin afval niet meer bestaat. Alles kan worden hergebruikt in een volledig circulaire gemeente. Dat hergebruik van afval is mede urgent omdat grondstoffen uitgeput raken.

We willen circulaire bedrijvigheid stimuleren. We stimuleren onze bedrijven te werken aan een gesloten kringloop en gebruik te maken van elkaars grondstoffenketens. Voor het (tijdelijk) opslaan van grondstoffen is ruimte nodig. Ook willen we in de stad verschillende hubs realiseren waar onderzoek plaatsvindt en waar wordt geëxperimenteerd met nieuwe bestemmingen voor afval, zoals e-waste. Daarnaast zijn er kansen voor de ontwikkeling van een deel van onze landbouw naar een meer circulaire landbouw met behoud van biodiversiteit en natuurwaarden.

We zijn als Apeldoorn landelijk gezien goed op weg met het terugdringen van huishoudelijk afval. We staan op plaats vijf van de gemeenten met het minste afval per huishouden. Onze ambitie is dit verder terug te dringen naar 35 kilo restafval per huishouden in 2030 tegenover 120 kilo in 2018. De gemeente wordt verantwoordelijk voor de herontwikkeling van de afvalstortplaatsen. En afvalstortplaatsen krijgen een nieuwe bestemming. We werken aan meer-voudige waardecreatie.

Uit de gesprekken met inwoners bleek dat duurzame (stads)landbouw een onderwerp is dat in de belangstelling staat. Eigen productie van duurzaam lokaal voedsel is voor veel inwoners een wensbeeld. Nieuwe woonvormen gekoppeld aan voedselproductie zijn in onze regio in opkomst, zoals de Herenboeren in Loenen en Het Voedselbos in Brummen.

Als we kiezen voor een verdere ontwikkeling naar een circulaire gemeente vraagt dat samenwerking met partners. De gemeente zal huishoudens, ondernemers en bedrijven moeten stimuleren en voorlichten, en bovenal zelf het goede voorbeeld moeten geven.

Hoofddoel: Het gebruik van grondstoffen is in Apeldoorn met 25% verminderd (MPB).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Grondstoffen nemen in rap tempo af. Meer bewustzijn hergebruik van producten en grondstoffen. Slecht economisch perspectief voor agrarische bedrijven.	Zelf voedsel verbouwen en samen koken in de buurt is een wensbeeld. Verminderen consumptie, gedragsverandering. Voedselproductie van agrariërs laten zien en verkopen in binnenstad. Ga zelf experimenteren met slimme oplossingen voor afval. Breng grote afvalstromen van bedrijven in kaart om ze aan elkaar te koppelen. Alle verpakkingen recyclebaar.	Wat doen we al: Beperken gebruik grondstoffen en beperken van huishoudelijk afval. Ontwikkelen circulair aanbesteden gemeente en ontwikkelende partijen. Nieuwe vragen: Overgang bedrijven naar circulaire productie. Uitbouwen kennis en ervaring 'CirkelWaarde'. Circulair bouwen stimuleren en ruimte bieden aan bijzondere circulaire woonconcepten zoals: Loenense Herenboeren, Brummense oogstbos. Afval bedrijfsterreinen reduceren en terugbrengen in de kringloop. Stimuleren en versnellen gedeeltelijke overgang agrarische sector naar circulaire landbouw. Zo lang en duurzaam mogelijk gebruiken van gebouwen, ook bij renovatie/herbestemming zo veel mogelijk materiaal hergebruiken.	Zuiniger: Minder grondstof verbruiken en grondstoffen terugbrengen in kringloop. Circulaire bedrijven: Overgang bedrijven naar circulaire productie en ontwikkeling circulaire bedrijfsterreinen. Duurzamere landbouw: Stimuleren en versnellen overgang deel agrarische sector naar circulaire landbouw.	Circulaire stromen vragen opslagruimte, bijvoorbeeld in het geval van aanleg openbare ruimte. De grondstoffenbank voor bouw- en sloopafval vraagt een permanente plek. Locatiekeuze is beïnvloedbaar.

NATUUR EN LANDSCHAP

Het westen van Apeldoorn ligt aan de rand van de Veluwe en ten oosten van Apeldoorn ligt de IJsselvallei. De stad en de meeste dorpen liggen onder aan de helling van de Veluwe stuwwal, in het gevarieerde overgangsgebied tussen deze twee landschappen. Als gemeente hebben we een uitgestrekt grondgebied, landschappelijke diversiteit en waardevolle cultuurlandschappen. Er is dus veel groen kapitaal: in de straten, wijken en het buitengebied. Buiten is altijd nabij in Apeldoorn.

Er komen veel ontwikkelingen op het buitengebied af, waardoor het landschap zal veranderen. Denk aan toenemend toerisme en recreatie en aan het opwekken van duurzame energie. Mogelijk verdwijnen deels de agrarische functies door een gebrek aan toekomstperspectief. De ruimtelijke opgave is om verschillende ruimtevragers integraal in te passen in een aantrekkelijk landschap.

Maar ook het landschap ín de stad en de dorpen is van betekenis voor Apeldoorn. Het ruimtelijke ontwikkelingspatroon is verknoopt met veel landschap-pelijke kwaliteiten en groen. We hebben in het huidige beleid aandacht hiervoor en beschouwen dit als een van onze kernkwaliteiten.

In Nederland staat de kwaliteit van de natuur onder druk door de afname van biodiversiteit. Dat komt mede door de klimaatverandering en de stikstofemissie van de intensieve veehouderij. Hierdoor verschaalt en verzuurt de bodem. Een opgave voor de toekomst is het creëren van kansen om de bodem vitaler te maken en de soortenrijkdom toe te laten nemen.

De biodiversiteit kan ook verder worden ontwikkeld door natuurinclusief te ontwerpen en te bouwen. Zo kan bij iedere ontwikkeling de natuur meeliften. Denk daarbij aan ruimte voor zwaluwen onder daken of het vergroenen en begroeien van gevels en het toepassen van vegetatiedaken. We werken aan de robuustheid van onze ecologische hoofdstructuur, door knelpunten weg te nemen. Er liggen kansen in de veranderende functies in het buitengebied, bijvoorbeeld wanneer de agrarische functie op termijn gedeeltelijk zal verdwijnen.

Inwoners onderschrijven het belang van het landschap: ze vinden het uniek en zeer waardevol voor Apeldoorn. Er wordt aandacht gevraagd voor een goede toegankelijkheid van het buitengebied, maar ook voor een goede verkeersafwikkeling in relatie tot toeristische trekkers.

Hoofddoel: Aantrekkelijk en natuurinclusief landschap (Groenplan).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Door groei van woon- en werkfuncties verliezen we groen, natuur en landschappelijke kwaliteiten in het landelijke gebied. De energietransitie, bijvoorbeeld in de vorm van zonneparken en windmolens, verandert ons (cultuur) landschap. In het buitengebied groeien grote bedrijven nog verder, terwijl kleinere landbouwbedrijven verdwijnen door gebrek aan perspectief. Ontwikkelingen als verticale landbouw en kweekvlees spelen op lange termijn ruimte vrij op het platteland. Toerisme en recreatie nemen toe. Plekken van absolute stilte en donker staan steeds meer onder druk.	De natuur en de landschap-pelijke diversiteit zijn onze kernkwaliteiten. Belangrijke redenen om in Apeldoorn te wonen. Wees trots op de cultuur-landschappen en de geschiedenis van Apeldoorn. Maak dit meer beleefbaar. Vergroot het toeristisch potentieel van Apeldoorn met de troef natuur en landschap. Apeldoorn als ‘groene voorstad’ van de Randstad uitvergrooten betekent nog beter worden dan je al bent: groen, groener, groenst. Diversiteit in het landschap is iets heel bijzonders en reden om in Apeldoorn te wonen. Zonneparken en windmolens op een juiste wijze ingepast in landschap. Meer natuur in de wijken en dorpen, door natuurinclusief te bouwen. Bescherm de natuurwaarden.	Wat doen we al: Versterken groenblauw netwerk in en om de stad. Herstel beken en sprengen. Versterken en behouden landschappelijke diversiteit in de geest van de ‘Kookboeken’. Nieuwe vragen: Ruimtelijke inpassing zonneparken en windturbines. Maak het (cultuur)landschap nog meer beleefbaar en versterk dit in het toeristisch profiel. Kansen voor toename biodiversiteit bij transitie van de agrarische sector door beëindigen of transformatie bedrijven.	Ruimtelijk: Landschappelijke diversiteit in en buiten de stad en instandhouding cultuurerfgoed. Beleefbaar: Beleefbaar maken van ons groene stam-kapitaal buiten en binnen de stad. Klimaatbestendiger: Door stad en dorpen te vergroenen en waterrobuust in te richten. Biodiverser en vitaler: Versterken biodiversiteit door bodemkwaliteiten beter te benutten.	Behoud landschappelijke kwaliteiten vraagt ruimte voor vergroenen en verblauwen van stad en dorpen. Meer biodiversiteit vraagt ruimte bijvoorbeeld langs bermen en in de agrarische verkaveling. Meer biodiversiteit in de stad vraagt ruimte, maar dit is steeds een keuze en dus beïnvloedbaar. Keuze voor de wijze van inpassing zonneparken en windturbines is beïnvloedbaar.

RECREATIE

De natuur en het landschap in Apeldoorn nodigen uit tot toerisme en recreatie. Voor inwoners en bedrijven is recreatie in dit mooie landschap een belangrijke onderscheidende vestigingsvoorwaarde.

De natuur en het landschap zijn altijd nabij in Apeldoorn. Inwoners kunnen optimaal gebruikmaken van de vele fiets- en wandelroutes en ze kunnen sporten in het omringende landschap en de nabije stadsnatuur en parken. Onze rijke cultuurlandschappen en onze aantrekkelijke parken stimuleren ons om meer te bewegen en gezond te leven.

Apeldoorn heeft veel te bieden voor inwoner en bezoeker. Dat wordt onderstreept door Visit Veluwe en onze culturele programmering. De Veluwe is de eerste toeristische bestemming van Nederland. Apeldoorn werkt vanuit het lokale programma Welkom in Apeldoorn op de Veluwe en het uitvoeringsprogramma Wij zijn Veluwe aan de VeluweAgenda: de Veluwe op 1 als beste vakantiegebied van Nederland met kwalitatief hoogstaande natuur en erfgoed.

Vanuit de VeluweAgenda wordt gewerkt aan het in balans brengen van natuur en toerisme, bijvoorbeeld door een recreatiezonering waarmee toeristische druk beter wordt verspreid. Ook wordt flink geïnvesteerd in de toeristische infrastructuur, verblijfsaccommodaties, ecologische verbindingen en slimmere gebiedsmarketing gericht op specifieke doelgroepen en product-marktcombinaties.

Inwoners geven aan dat recreatie in de omringende natuur voor henzelf een belangrijke kwaliteit is. De betekenis van het buitengebied en de dorpen kan sterker worden voor de inwoners van de stad, en vice versa. Men zou het aanmoedigen als bijvoorbeeld de lokale producten meer aangeboden worden in de stad, en dat er meer algemene kennis is over wat het buitengebied allemaal te bieden heeft.

Hoofddoel: Een gemeente waar iedereen graag komt en woont (Bestuursakkoord).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Toerisme en recreatie vertegenwoordigen een groeiend aandeel in de economische groei. Unieke belevingen op unieke plekken, maar ook exclusieve duurzaamheid en natuurbeleving zijn groeiende trends in het toerisme. Recreatie in de natuur dicht bij huis is niet alleen circulair en duurzaam maar bevordert gezondheid, geluk en welbevinden van inwoners. Internationaal toerisme neemt komende jaren fors toe in Nederland: spreiding en gericht doelgroepenbeleid worden steeds belangrijker.	Zet in op het uitvergroten van het unieke van onze natuur voor toerisme en recreatie. Iedere toerist moet Apeldoorn op zijn netvlies hebben. VVV moet terugkomen in centrum of bij het station. Toerisme vraagt om keuzes: hoe profileert Apeldoorn zich? Durfkapitaal aantrekken voor unieke toevoegingen in toeristisch product. Ga verder met stevige impuls vakantieparken en creëer als overheid voorwaarden hiervoor. Het succes van MoBuur inzetten voor natuurbeleving: MoBuur in de Natuur! Ga door met de evenementen! Maak de stad levendiger maar houdt het betaalbaar en richt je specifiek op doelgroepen als gezinnen en jongeren. Ontwikkel Zwitsal verder door als evenemententerrein en gebruik ook het kanaal.	Wat doen we al: De zes programmaliijnen van de VeluweAgenda omvatten: • natuurgebieden verbinden, • erfgoed beleven, topactiviteiten, • vitaal landschap, • bereikbaar, excellent verblijf. Visit Veluwe en onze citymarketing ontsluiten culturele kwaliteiten van Apeldoorn. Onze samenwerking met de Veluwe op 1 stimuleert en agendeert onze culturele diversiteit. Nieuwe vragen: Tijdelijke functies en meervoudig ruimtegebruik zijn kansrijk. Verdere uitrol vernieuwing vakantieparken. Een visie op zonering van functies en gebruik van ons buitengebied is in ontwikkeling en kansrijk.	Ruimtelijk: Inpassen energieopgave met behoud ruimtelijke kwaliteit. Recreatiezonering Veluwe: sterkere scheiding toerisme en natuur om Natura 2000-doelen te halen. Innoveren: Toerisme, unieke ervaringen op de Veluwe gekoppeld aan duurzaamheid. Vitale vakantieparken: modernisering en sanering/herbestemming. Natuurinclusief ontwikkelen: Met iedere ruimtelijke ontwikkeling de natuur laten meeliften. Beleefbaar: Verbinding buitengebied, dorpen en stad versterken.	Toerisme en recreatie vragen om ruimtelijke investeringen: nieuwe ontsluiting (fiets- en wandelroutes) en nieuwe onderkomens. De revitalisering van de bestaande vakantieparken is kansrijk door zonering en efficiënter ruimtegebruik, zodat de extra ruimtevraag kan meevallen. Het ruimtelijk bijeenbrengen van de verschillende opgaven (energie, recreatie, natuur en landschap, behoud erfgoed én mobiliteit) is de uitdaging.

RUIMTELIJKE KWALITEIT

De gemeente Apeldoorn is rijk aan waardevolle ruimtelijke kwaliteiten en erfgoed. Onze ontstaansgeschiedenis is bijzonder. Apeldoorn groeide in de negentiende eeuw, maar die groei kwam niet zozeer voort uit economische bedrijvigheid op een gunstige plek. De stad ontwikkelde zich juist omdat het een aantrekkelijk woonoord was in het mooiste landschap van Nederland, bij het koningshuis. Die eerste bloeitijd zien we terug in onze beschermde stadsgezichten van de parken en de jugendstil-panden van de binnenstad. In de twintigste eeuw bloeit Apeldoorn juist als een bedrijvige stad met veel economische kracht en nieuwe grote woonwijken.

Na de Tweede Wereldoorlog verdubbelde het inwonertal van 70.000 naar 140.000. Inmiddels telt Apeldoorn 161.000 inwoners. We zien in de afgelopen jaren dat de stad en dorpen gegroeid zijn vanuit een zorgvuldige planning waarin veel groen uitgangspunt is. De waardering voor onze identiteit, zowel voor die van de stad als de veertien dorpen en gehuchten, wordt duidelijk beschreven in de zogenaamde Kookboeken van stad, dorpen en landschap. Deze inspiratieboeken geven handvatten voor het versterken van onze bestaande identiteit bij de ontwikkeling van onze stad.

Erfgoed neemt daarbij een belangrijke plek in. Ons erfgoed is sterk verbonden met het typische Apeldoornse landschap: het reliëf, de ondergrond, het groen en de infrastructuur. En ons erfgoed draagt in belangrijke mate bij aan de Apeldoornse identiteit en de aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit. Het zorgt voor worteling en verbinding van de inwoners. Het beleid is gericht op het behouden, versterken en beter beleefbaar maken van het erfgoed. Dat doen we samen met eigenaren en initiatiefnemers, de vele vrijwilligers van de erfgoedverenigingen en met CODA.

In de ontwikkeling naar de toekomst is voortbouwen op onze unieke kwaliteit het uitgangspunt. Bescherming en verduurzaming van erfgoed zijn blijvende opgaven. We richten ons speciaal op de kwaliteit van de binnenstad. Met het Gevefonds is de kwaliteit van de binnenstad aan het transformeren.

In de begintijd van de 21e eeuw is in Apeldoorn sterk ingezet op onderscheidende architectuur als instrument om de inmiddels grote stad meer identiteit te geven. Dit architectuurbeleid is sinds de crises niet geëffectueerd. We staan met de Omgevingsvisie ook voor de vraag of we onze ruimtelijke opgaven willen verbinden met een actieve sturing op hoogwaardige vormgeving op belangrijke plaatsen en zones van de stad. Dit vraagt om uitwerking in de integrale visie op de ontwikkeling van de stad in samenhang met ons grondbeleid.

Een nieuwe opgave voor de toekomst is het uitvergroten van het ‘Verhaal van Apeldoorn’ tot een onderscheidende identiteit, zowel in de binnenstad als langs de invalswegen en de ring. Niet alleen in ruimtelijke zin, maar ook in de verbinding met kunst, cultuur, evenementen en educatie.

In de afgelopen decennia is er in Apeldoorn veel samengewerkt met inwoners bij het tot stand brengen van beeldkwaliteitsplannen en bestemmingsplannen. Er is geëxperimenteerd met welstandsvrije buurten. De ervaring leert dat inwoners meestal willen werken vanuit duidelijke uitgangspunten en dat een welstandsvrije vormgeving daar niet aan bijdraagt. Ook vanuit die optiek zijn de Kookboeken als instrument ontwikkeld om zelf handvatten te bieden. Ook de nieuwe welstandnota Aantrekkelijk Apeldoorn zet in op het loslaten waar dat kan en het opstellen van simpele handvatten en regels.

Ruimtelijke kwaliteit is de troef voor onze aantrekkingskracht als vestigingsplaats voor ondernemers en bewoners, maar ook voor de vele bezoekers die we jaarlijks ontvangen. Inwoners geven dit ook mee en vinden dat we trotser mogen zijn op onze stad: “Vergroot het uit!” En “vertrek vanuit deze kwaliteiten bij de groei van de stad”.

Hoofddoel: Herkenbare eigen identiteit van de buitenstad met als basis aantrekkelijk erfgoed en cultuur (MPB 2019-2022).

TRENDS & ONTWIKKELINGEN	WAT GEVEN INWONERS MEE?	WAT KOMT ER UIT DE EXPERTSESSIES?	OPGAVEN	RUIMTELIJKE RELEVANTIE
Identiteit en beleving worden steeds belangrijker als onderscheidende factor van (binnen)steden en dorpen, voor (nieuwe) inwoners én voor bezoekers. Apeldoorn heeft veel landschappelijk en archeologisch erfgoed in het buitengebied. Dat landschap gaat veranderen onder druk van de nieuwe ruimtevraag en de schaalvergroting in de landbouw. Veel historisch waardevolle boerderijen zullen binnenkort hun oorspronkelijke functie verliezen. Behoud van gebouwen voor de toekomst is als principe duurzaam, maar er moet met name op energiegebied verder verduurzaamd worden.	Laten we meer trots zijn op onze cultuur en onze stad. Apeldoorn hoeft niet te groeien naar een grotere stad, wel naar een betere stad. Groei is geen doel op zichzelf. Veel waardering voor historisch gegroeide omgeving, onze ruimte en de groene identiteit. Ga daar zorgvuldig mee om. Potentie toeristisch bezoek en unieke beleving van Apeldoorn/Veluwe uitvergroten. Maak kinderen meer bewust van het erfgoed en de geschiedenis van Apeldoorn.	Wat doen we al: Programma creatieve sector en doorontwikkeling ACEC-speerpunt kunst in de openbare ruimte. Verbeteren gevels binnenstad. Subsidiëren onderhoud gemeentelijk en rijksmonumenten. Beschermen erfgoed in planologische regelingen. Nieuwe vragen: Uitvergroten van het 'Verhaal van Apeldoorn' tot een onderscheidende identiteit. Programmering evenementen rond versterking identiteit, verbinden met erfgoed en archeologie. Bijzonder vastgoed bijzonder programmeren: het benutten van kansen eigen vastgoed en het stimuleren van initiatieven die hieraan bijdragen. Laagdrempelig beleefbaar maken van onze identiteit, cultuurhistorie en ruimtelijke karakteristieken. De wijken zullen veranderen door o.a. verduurzamen woningvoorraad. Hoe behouden of versterken we de ruimtelijke kwaliteit van de wijken?	Ruimtelijk: Versterking van de buitenstad vanuit unieke kwaliteiten. Grotere onderscheidende herkenbaarheid van Apeldoorn. Regelgeving: Inwoners zelf aan zet waar het kan, heldere regels en ambities en sturing waar het moet. Als principe verder ontwikkelen in de Omgevingsvisie. Beleving: Ontwikkel een verhaal vanuit DNA en maak dit beleefbaar (toerisme, recreatie, educatie) en verbind dit met citymarketing.	Ruimtelijke kwaliteit is een basisvoorwaarde voor het succes van nu en morgen voor Apeldoorn. Voortbouwen op de unieke kwaliteiten van Apeldoorn bij de groei en ontwikkeling is uitgangspunt. Sturing op deze kwaliteit of juist loslaten zijn keuzes die in de Omgevingsvisie onderbouwd zullen worden, om vervolgens in het Omgevingsplan uitgewerkt te worden.

COLOFON

Artikel Apeldoorns Stadsblad, Anja Straathof
Getekende illustraties, gemeente Apeldoorn
Foto, gemeente Apeldoorn
Uitgave, gemeente Apeldoorn